

Biblioteks blad

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING
TIDNING UTGIVEN SEDAN 1916

nr 04/2018

[s 6] Kungliga biblioteket
utmanar med ny söktjänst

[s 28] Biblioteksdagarna –
programmets godbitar

[s 31] Nu presenteras utkastet
till nationell biblioteksstrategi

TEMA
VAL 2018

STOR VALENKÄT:
STRID OM
KÄLLKRITIKEN

Manhattans **MARX**

[s 32] Som chef för New York public library möter Tony Marx extremt rika
och extremt fattiga. Med bibliotekets hjälp vill han jämna ut startfältet.

KÄLLKRITIK, HISTORIEBRUK & RASISM

Genom historiskt källmaterial får eleverna lära sig om fem händelser i Sveriges historia. Händelser som alla är kopplade till olika former av rasism.

I det interaktiva klassrumsmaterialet får eleverna öva förmågorna källkritik och historiebruk. Förmågor som är viktiga för att kunna hantera information, åsikter och värderingar av olika slag som finns i en demokrati.

Du hittar klassrumsmaterialet på www.levandehistoria.se/klassrummet

Psst! Besök oss i vår monter på Bokmässan den 27–30 september.
Där kommer vi att anordna seminarier och prata om hur du kan motverka rasism.

FORUM
FÖR
LEVANDE
HISTORIA

VI ARBETAR FÖR DEMOKRATI OCH ALLA MÄNNISKORS LIKA VÄRDE.
MED LÄRDOMAR FRÅN FÖRINTELSEN.

www.levandehistoria.se

Nej, källkritik är *inte* odemokratiskt

När vetenskapsmanifestationen *March for science* trampade fram längs Stockholms gator den 14 april gick demonstranterna under kampanjmantrat "Hur vet du det?" – "en fråga för en smartare valrörelse". Med kampanjen vill man hjälpa både politiker och väljare till en sannare bild av verkligheten: att inte lägga för stor vikt vid lösryckta siffror utan titta på utvecklingen i sin helhet. Att inte dra förhastade slutsatser utan fundera noga över vilka slutsatser som egentligen går att dra utifrån de uppgifter som presenteras. Kampanjen vill också att vi ska fortsätta att fråga tills vi förstår.

"Sverigedemokraterna tycker att det är odemokratiskt om bibliotek bedömer källors trovärdighet."

I DET HÄR NUMRET tar vi tillsammans med Svensk biblioteksförning tempen på några av branschens hetaste valfrågor. Det handlar om bemanningen av skolbiblioteken, om läsfrämjande för unga och om bibliotekens roll när det gäller källkritik och informationskunskap. Det handlar om schemat för implementering av öppen vetenskap, om det kommande upphovsrättsdirektivet och om myndigheternas informationsförsörjning.

Den sittande regeringen har gjort flera insatser på biblioteksområdet under mandatperioden och det syns i flera av svaren att frågorna stötts och blöts och att kunskapen om biblioteksutvecklingen därmed växt just "i sin helhet". Överlag finns i enkätsvaren en samsyn på bibliotekens uppgift och i de flesta fall en ambition att verka för utveckling och likvärdig tillgång.

Men här finns också ett parti vars politik avviker skarpt från de andras och det är

Sverigedemokraterna. Här finns inga ambitioner att bemanna skolbiblioteken. Tvärtom anser de det "orimligt" att försöka. Och när det kommer till källkritik lämnar partiet ett häpnadsväckande svar. Sverigedemokraterna tycker att det är "odemokratiskt" om bibliotek gör bedömningar av källors trovärdighet. Att "en bibliotekarie ska tala om för allmänheten vad som är sant eller inte av det som ligger på bibliotekshyllan för närmast tankarna till det gamla DDR", skriver partiet.

Får personalen ens upplysa om att Johannes Anyurus *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar* är fiktion, undrar man.

DETTA OCH mycket annat ska vi prata om på Biblioteks-

dagarna i Stockholm som går av stapeln den 16 och 17 maj. Bland annat kommer svaret på #Hurvetdudet-kampanjens böner i form av en person som gjort sig känd för att leverera vederhäftiga fakta om världens utveckling på ett sätt som alla kan förstå: Anna Rosling Rönnlund. Henne har vi intervjuat på sidorna 28-29 och hon är också en av huvudtalarna på Biblioteksdagarna. Vi ses där!

Annika Persson
chefredaktör

Lästips

Vill du också gärna krypa in i andras sovrums? I nya boken *Till sängs i kulturen* frossar Malena Ivarsson och Samanta Ekman i fiktionens och författarnas kärleksliv.

I nummer 4 2018

- 2 LEDARE
- 6 JUST NU
- 11 MÅNADENS SERIE
- 13 **TEMA: VILSEN I VALET?**
 - 14 Valenkät: Det vill politikerna
 - 22 Branschens reaktioner
- 27 BIBLIOTEKSDAGARNA
- 34 PORTRÄTTET: TONY MARX
- 40 SÅ GJORDE VI
- 42 DEBATT/KOMMENTAR
- 44 AKTUELLT FRÅN SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING
- 51 JOBBTORGET

Följ oss varje dag

- biblioteksbladet.se
- facebook.com/biblioteksbladet
- twitter.com/biblioteksblad1

ILLUSTRATION: TEAM HAWAII

s 16

Hur ser framtiden ut? Biblioteksbladets valenkät visar möjliga vägar efter valet. Så välj rätt.

FOTO: ELISABETH OHLSON WALLIN

s 27

Mingel och inspiration utlovas när det nu är dags för branschens stora event Biblioteksdagarna. Nu i Stockholm.

FOTO: MARTIN ADOLFSON

s 32

Vi har besökt New York public libraris chef Tony Marx för ett samtal om utmaningar och mål.

Chefredaktör/ansvarig utgivare
Annika Persson
070- 373 11 60 / annika.persson@a4.se

Art Director
Louise Bååth
louise@a4.se

Webb/reporter
Stina Loman
stina@a4.se

Reporter
Jennie Aquilonius
jennie@a4.se

Reporter
Johanna Kvarnsehl
johanna@a4.se

Rättelse: Illustrationen i Biblioteksbladet nummer 3 på sidan 20 var gjord av Emma Hanquist och ingen annan.

Adress
A4 Text och form
Bondegatan 21
116 33 Stockholm

Prenumeration på BBL
För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften. 350 kr för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175 kr). Övriga (inom Sverige) betalar 550 kr (utom Sverige 700 kr).

Tryck
Norra Skåne Offset,
Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Produktion
Biblioteksbladet produceras av A4 Text & Form för Svensk biblioteksförening. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonskontakt
Andrea Åhslund
andrea.ahslund@mediakraft.se
072-015 06 93
Moms utgår ej.

Biblioteksbladet är TS-kontrollerad.

Denna tidning gick i tryck den 25 april.
www.biblioteksbladet.se

Svensk biblioteksförening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

WE ARE LIBRARY PEOPLE®

WWW.LAMMHULTSBIBLIOTEKSDSIGN.SE

PART OF LAMMHULTS DESIGN GROUP

MAGNETEN I KROKOM DRAR TILL SIG BESÖKARE I ALLA ÅLDRAR

Med flytten till ombyggda lokaler och utvidgade öppettider, har biblioteket i Krokoms kulturmötesplats visat sig vara en riktig publikmagnet. Besöksantalet har mer än fördubblats.

Biblioteket är inrett i lokaler, som drar fördel av de stora fönsterpartiernas naturliga ljusinsläpp. Resultatet är en ljus och välkomnande miljö. Här har man tänkt på alla åldersgrupper med bl. a. en attraktiv barnavdelning och flera läs- och studieområden med enkel åtkomst till bibliotekets utbud på de belysta hyllorna.

Eurobib
direct

”Först lär man sig av livet, och sen läser man böcker och då ser man att det finns fler perspektiv att se saker ur.”

En av de tre-fyra anonyma läsfrämjare som lägger ut böcker i tunnelbanan i Stockholm intervjuas av tidskriften Svensk Bokhandel (6/4). Han tycker inte man måste uppfinna hjulet varje gång utan att det räcker att läsa. ■ BBL

Bättre regler för talböcker

Regeringen föreslår att reglerna görs om så att personer med synnedsättning och läsnedsättning, till exempel dyslexi, ska få bättre tillgång till böcker och litteratur. Bland annat vill den öka utbudet av talböcker på andra språk än svenska. Det handlar om en ny reglering i upphovsrättslagen utifrån EU:s beslut om genomförande av FN:s Marrakeshfördrag. ■ BBL

Ljudstudie

ALLT FLER LYSSNAR i stället för att läsa och allt fler texter skrivs direkt för ljudboksformatet. Men vad händer när litteraturen blir lyssnad istället för läst? Hur lyssnar man? Och hur påverkas berättandet? Bibliotekshögskolans Julia Pennlert projektleder en ny studie i samarbete mellan Högskolan i Borås och ljudboks-förlaget Storytel. ■ BBL

FOTO: GETTY

KB utmanar med en ny

Nu lanserar Kungliga biblioteket Arken – en tjänst för att söka i digitaliserade arkiv. Men också en konkurrent till det befintliga Alvin som flera av universitetsbiblioteken använder.

För drygt tre år sedan lanserades Alvin, ett verktyg för digitalisering av forskningsbibliotekens arkivsamlingar och en katalogtjänst som skulle göra det lätt att hitta i och använda dem. Bakom utvecklingen står Uppsala universitetsbibliotek, men sedan 2015 drivs den tillsammans med universitetsbiblioteken i Lund och Göteborg.

Alvin rymmer i dag material från en rad forsknings- och kulturarvsinstitutioner som Naturhistoriska riksmuseet, Karolinska institutet, Kungliga vetenskapsakademien och Linnéuniversitetet och innehåller mer än 145 000 poster.

NU PRESENTERAR Kungliga biblioteket en ny tjänst, Arken, som utmanar Alvin. Till att börja med ska Arken hysa KB:s egna samlingar, handskrifter

och enskilda arkiv, men från nästa år är tanken att erbjuda den som en nationell tjänst.

– Vi behövde en ny kostym för våra personarkiv och våra enskilda arkiv. Ediffah som vi haft tidigare började blir skruttigt, säger chefen för de fysiska samlingarna på Kungliga biblioteket, Miriam Nauri.

MIRIAM NAURI förklarar att skälet till att man inte samarbetar med Alvin-konsortiet är att metadatan skulle bli tydligare sammanlänkad med både Libris och omvärlden i Atom, det system KB valde i stället.

– Vi vill att man ska kunna återanvända informationen i ett ekosystem som hänger ihop.

Det är ett behov man delar med övriga Bibliotekssverige. Enligt överbibliotekarien i Uppsala, Lars Burman ligger detta också i linje med Alvins utvecklingsplaner.

söktjänst

FOTO: KB

Visste inte Kungliga biblioteket det?

– Det förutsätter jag. Men man ser väl lite olika behov och lite olika vägar, säger Lars Burman.

Trots att tjänsten erbjuds nationellt nästa år tror Lars Burman inte att den kommer att påverka Alvinkonsortiet.

– I så fall måste vi hitta former för att samarbeta snarare än att konkurrera.

Den version av Arken som lanseras nu är en ren katalogsök tjänst, men den är förberedd för att liksom Alvin också kunna lagra digitala samlingar. Biträdande riksbibliotekarien Lars Ilshammar säger att KB inte ännu beslutat om de ska ta på sig den strategiska rollen att också erbjuda lagring av de digitala samlingarna.

Som ansvariga för nationell samordning, bör Kungliga biblioteket verkligen konkurrera med universitetsbiblioteken?

– Nja, vi har ett samordningsansvar men vi har ingen formell makt över några andra institutioner. Vi kan bara samordna med mjuk hand. Just nu gör vi en förstudie, beställd av den nationella strategin, som handlar om hur en nationell digital bibliotekstjänst skulle kunna se ut. Och det är klart att Arken, och kanske Alvin, kan tänkas ingå som en delmängd i en sådan, säger Lars Ilshammar. ■

TEXT ANNIKA PERSSON

Biblioteksföreningen röstar om ny ordförande

I BÖRJAN AV året meddelade Svensk biblioteksförenings ordförande Calle Nathanson att han inte ställer upp för omval. Nu har valberedningen valt Almedalsbibliotekets chef Johanna Hansson som sitt förslag till efterträdare.

– Det känns roligt att bli nominerad. Jag kan bidra med ett stort engagemang för biblioteksfrågor. Min uppfattning är att biblioteken är starka samhällsaktörer, men de räknas inte alltid riktigt med i skarpt läge. I diskussionerna om stök och bråk på folkbiblioteken till exempel framställs biblioteken ofta mer som offer än som en del av lösningen. Men det är inte synd om biblioteken. Vi har kraft och kapacitet att bidra till utveckling på många områden, säger Johanna Hansson.

Johanna Hansson

FOTO: MAGNUS HJALMARSSON

Hon har erfarenhet av skol-, folk- och universitetsbibliotek och har även en bakgrund som handläggare på Kulturrådet. År 2001-2007 var hon ledamot i Svensk biblioteksförenings styrelse, de sista åren som första vice ordförande.

Vilka är dina hjärtefrågor?

– Jag känner ett särskilt engagemang i frågor som rör den fria åsiktsbildningen och biblioteket som en garant för det demokratiska samhällets utveckling. Det är upp till oss att se till att biblioteken verkligen har den rollen. Jag är också väldigt intresserad av ledarskapsfrågor. Ett välfungerande ledarskap är viktigt för att driva biblioteken framåt.

Den nya styrelsen väljs vid årsmötet den 16 maj i Stockholm, i samband med Biblioteksdagarna. ■ TEXT STINA LOMAN

Romandebut från Rinkeby

”EN DEBUT SOM både lenar och smärtar” skriver Dagens Nyheter om bibliotekarien Balsam Karams nya bok *Händelsehorisonten* som nu ligger högt på samma tidnings kritikerlista. Den dystopiska romanen följer Milde som lever i Utkanterna, en plats bakom bergen dit mödrar och döttrar har deporterats. En science fiction-berättelse som fört kritiker-nas tankar till Martinsons *Aniara*.

Till vardags jobbar författaren på biblioteket i Rinkeby och till TT säger hon att läsning kanske är den viktigaste aktiviteten för den som vill skriva. Arbetet som bibliotekarie ser Balsam Karam som extremt viktigt, men också ”slitsamt eftersom branschen präglas av resursbrist och underbemanning”. ■ BBL

FOTO: MAGNUS LIAM KARLSSON

Utspejar sig i Utkanterna.

FOTO: GETTY

ORDET

Riksbarnbibliotekarie

Föreningen Bis (Bibliotek i samhälle) styrelseledamot Lena Lundgren tycker (Bis nr 1/2018) att den nationella biblioteksstrategin lider av "en påfallande brist på barnperspektiv" och vill förutom en riksbarnbibliotekarie se mer samverkan mellan olika professioner, mer forskning och mer Bokstart. ■ BBL

Lagråd

NU ERBJUDER Västerås stadsbibliotek sian besökare gratis juridisk rådgivning. Sex kvällar under våren kommer en advokat att finnas på plats på Bäckby bibliotek. Besökarna får boka in sig på 15 minuters konsultation utan kostnad och det kan handla om vilken fråga som helst. ■ BBL

Tonåringars flöden

En ny rapport visar att svenska tonåringar läser och delar trovärdiga nyheter i första hand. Det som delas mest är nyheter om politik, samhälle och brott från etablerade nyhetssajter. Nyheter om sport, kultur/nöje och livsstil/kost/hälsa/medicin delas mer sällan och uppfattas som mindre trovärdiga med undantag för sport. Siffrorna kommer från en studie med över 2 700 gymnasieelever som ingick i Forskarfredags massexperiment Nyhetsvärderaren, ett samarbetsprojekt mellan Uppsala universitet, RISE Interactive och Vetenskap & allmänhet. ■ BBL

Poppis läsrobot i Luleå

FOTO: ANNA DAHLQVIST

Roboten Vinci har ökat läslusten hos grundskolelever i Luleå. Nu ska den bli en del av Luleå stadsbiblioteks ordinarie verksamhet.

en liten hundkoja inne på Luleå stadsbibliotek bor Vinci, en blå liten robot med ett stort öga. Vinci är en del av ett läsfrämjande projekt som ska stärka läslust och läskunnighet i tidig ålder.

För två år sedan drog biblioteket i gång ett läsfrämjande arbete med läshundar. Men en del barn var allergiska och kunde inte vara med. Det var då Lena Lundberg Vesterlund, Luleås bibliotekschef, kom på att en robot kunde vara ett alternativ.

Hon tog kontakt med Luleå tekniska universitet för att se vilka robotar som används av lärare som jobbar med programmering. Efter att ha tittat på olika alternativ föll hon för den blå.

– Den var enkel, hade ett neutralt utseende med ett stort öga, säger Lena Lundberg Vesterlund.

Hittills har tolv elever i årskurs 2 kommit till biblioteket för att träffa Vinci vid sju tillfällen. Träffarna ser

lite olika ut, men oftast får barnen läsa högt och sedan ger Vinci respons. Roboten kan säga tio olika meningar, som "du läser superbra, verkligen. Perfekt" eller "berätta för mig nu vad du har läst". Barnen har också fått lära sig mer om hur biblioteket fungerar.

– Det har varit jätteviktigt för oss att barnen kommit hit, eftersom vi vill att de ska känna en större trygghet i biblioteksrummet, säger Lena Lundberg Vesterlund.

Anna Dahlquist är IKT-pedagog vid biblioteket och har varit med vid träffarna.

– Projektet riktar sig till barn som knäckt läskoden men inte hittat läsglädjen. De kan ha haft svårt att hitta rätt bok och behövt en extra push för att ta mer plats, säger hon.

Projektet är ett samarbete mellan kultur- och utbildningsförvaltningen och universitetet, och arbetet har varit lyckat. Eleverna har känt att de fått hjälp med läsningen och ökad läslust. 75 procent av föräldrarna vill att deras barn ska få läsa mer för Vinci.

Planen är att roboten nu ska implementeras i bibliotekets ordinarie verksamhet. ■

TEXT STINA LOMAN
Fotnot: Se också filmen med roboten Vinci på biblioteksbladet.se

Bibliografisk service i nationell katalog

Är du med?

Bibliotekens och bibliotekspersonalens roll i samhället är idag viktigare än någonsin. I en värld av medieexplosioner, informationsöverflöd och fake news behöver både stora och små bibliotek bra förutsättningar för att kunna ledsaga låntagare och allmänhet.

Bibliotekskatalogen är bibliotekets hjärta och en grund för att tillgängliggöra kunskap och litteratur. Genom att vara en central kraft för katalogisering, kan BTJ ge en värdefull service till folkbiblioteken.

Sveriges bibliotek förtjänar en samlad nationell katalog av hög kvalitet. En katalog som är uppdaterad, med försörjning av poster på mångspråk och med fritt tillgänglig metadata som grund för att skapa nya digitala bibliotekstjänster. En katalog som medför möjligheter och ger verktyg till alla bibliotekarier att utföra sitt jobb på bästa och mest effektiva sätt.

Läs om framtiden för din katalog:

www.btj.se/bs-nationell

Vi ses på Biblioteksdagarna!

btj

VI HAR NYTT JOBB

FOTO: OSCAR MATSSON

DANIEL FORSMAN är ny stadsbibliotekarie i Stockholm och ser bibliotekens största utmaning i att förstå, problematisera och hantera digitaliseringen. Han kommer närmast från en tjänst som bibliotekschef på Chalmers tekniska bibliotek, som under hans ledning utsågs till Årets bibliotek 2016. Forsman tillträder i augusti.

FOTO: LINDA SAVHAMMAR

ELEONOR GRENHOLM antar från 1 april och tre år framåt uppdraget att arbeta som nationell samordnare för de regionala biblioteksverksamheterna inom kompetenssatsningen Digitalt först. Hon jobbar sedan 2011 som biblioteks-konsulent på Regionbibliotek Uppsala med fokus på digital delaktighet och digitala arbetssätt.

16 %

Så mycket ökade antalet tryckta böcker förra året enligt 2017 års nationalbiografi. Totalt utgavs 15 302 titlar. Ökningen märks inom alla kategorier men främst inom skönlitteratur där över 5 000 nya titlar registrerades 2017, vilket motsvarade 37 procent av böckerna. ■ **BBL**

Internetkunskap för alla vuxna

INFÖR VALET vill Internetstiftelsen i Sverige förbättra vuxnas digitala kompetens. Med satsningen "Internetkunskap" riktar de sig mot personer över 35 med kunskaps-paketen "Låt inte trollen ta över", "Håll tonen i diskussionen" och "Förstå ditt informationsflöde och dina sökresultat". Alla kan laddas ner fritt från internetkunskap.se ■ **BBL**

Klara Önnarfält och Lotta Davidson-Bask har dragit igång podden *Flödet* om skolbibliotek.

FOTO: PRIVAT

Första podden för skolbibliotekarier

Flödet vill vara skolbibliotekariernas bästa vän.

– Många jobbar ensamma, säger Klara Önnarfält som tillsammans med Lotta Davidson-Bask driver podden.

Lotta Davidson-Bask och Klara Önnarfält har varit skolbibliotekarier i Lund i snart femton år. Nu har de startat podden *Flödet* där de pratar om skolbibliotek och djupdyker i frågor som berör deras vardag.

– Många skolbibliotekarier jobbar ensamma och vi vill vara deras bästa vän och arbetskamrat, det här är en podd som du kan lyssna på när du pysslar i bibblan. Men vi tänker oss också att rektorer, lärare, lärarstuderter och biblioteks- och informationsvetenskapsstudenter kan ha nytta av den, säger Klara Önnarfält som är skolbibliotekarie på gymnasieskolan Spyken i Lund.

Pilotavsnittet kom i november förra året och har drygt 260 lyssningar. Sedan dess har det kommit fyra avsnitt.

– Det finns poddar om väldigt mycket, men ingen om skolbibliotek.

Vi har jobbat som skolbibliotekarier i många år och vill fördjupa oss i frågor som återkommer i vårt jobb. Den viktigaste frågan är hur det kan komma sig att inte alla elever i Sverige har tillgång till ett skolbibliotek, säger Lotta Davidson-Bask, skolbibliotekarie vid gymnasieskolan Polhemskolan i Lund.

En fråga de diskuterat är varför det är så lätt att samarbeta med lärare när det kommer till läsförbättring, men desto svårare när det handlar om medie- och informationskunnighet, MIK.

– I det läsförbättringsarbetet är rollerna tydliga, vi sköter förmedlingen av litteratur och lärarna arbetar med läsningen. Men lärarna missar ofta att vi också är experter på information, säger Lotta Davidson-Bask.

Klara Önnarfält håller med.

– Vi vill se mer samarbete på det här området, säger hon.

PODDEN GÖR DE på fritiden och de får använda sig av en ljudstudio på gymnasieskolan Spyken.

– Vi har fått en del hjälp från lärarna här, men i övrigt har vi testat oss fram. Vi klipper själva i ett gratisprogram och lär oss allt mer efter hand, säger Klara Önnarfält. ■

TEXT STINA LOMAN

MÅNADENS SERIE AV BERIT VIKLUND

Berit Viklund är serietecknare och biblioteksassistent på biblioteket i Handen. Hon debuterade 2017 med boken *Kaninhålet* på Syster förlag.

ANNONS

Fortsätt inspireras på Bokmässan!

Möt oss på Biblioteksdagarna 16–17 maj

BOKMÄSSAN
GÖTEBORG BOOK FAIR

27–30 september 2018 • bokmassan.se

"- Bibliotekscentrum var så oerhört lätta att ha att göra med och det kändes direkt att det här kommer att funka för oss."

Malin Lundin, bibliotekschef i Trosa kommun

Ett smidigare biblioteksdatasystem

när Trosa kommun bytte till Mikromarc

Tryggt, smidigt och användarvänligt. Det är tre fördelar som gjorde att Trosa kommun valde Mikromarc när man skulle upphandla ett nytt biblioteksdatasystem. Allt har blivit smidigare i det dagliga arbetet tack vare systemet som har 2 000 personalanvändare och finns vid 750 fysiska bibliotek i Sverige.

– Det kändes tryggt från första kontakten. Bibliotekscentrum var så oerhört lätta att ha att göra med och det kändes direkt att det här kommer att funka för oss. Systemet är väldigt användarvänligt. Nu kan vem som helst i personalen lägga in nya tidskrifter och böcker i systemet, säger Malin Lundin, bibliotekschef i Trosa kommun.

Projektet inför övergången, konverteringsprocessen, själva systemet och utbildningen av personalen har fungerat mycket bra med personligt och proffsigt bemötande. Just det personliga är viktigt för att man ska känna sig trygg som kund, menar Malin Lundin.

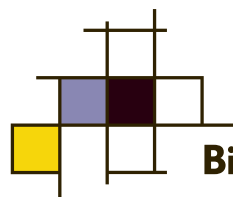
– Bibliotekscentrum är oerhört duktiga på den personliga kontakten och stöttningen hela vägen. Det här är ingen stor leverantör där man hamnar i en lång telefonkö för att eventuellt

få komma fram och prata med supporten. Det är nog stödet och supporten vi är allra mest nöjda med, säger hon.

Som kund kände hon och personalen sig trygga redan från början i projektet inför systembytet och med utbildningen av personalen. Kombinationen av onlinekonferenser på distans och utbildning på plats med Bibliotekscentrums kunniga personal har gjort att alla frågetecken rätats ut.

– Att ha utbildningen på plats hos oss var guld värt. Idag flyter allt på fint och vi är så himla nöjda med Mikromarc.

Vill ni ha mer information om Mikromarc – besök vår nya hemsida eller vår monter på Biblioteksdagarna.

Bibliotekscentrum

TEMA *Vilsen i valet?*

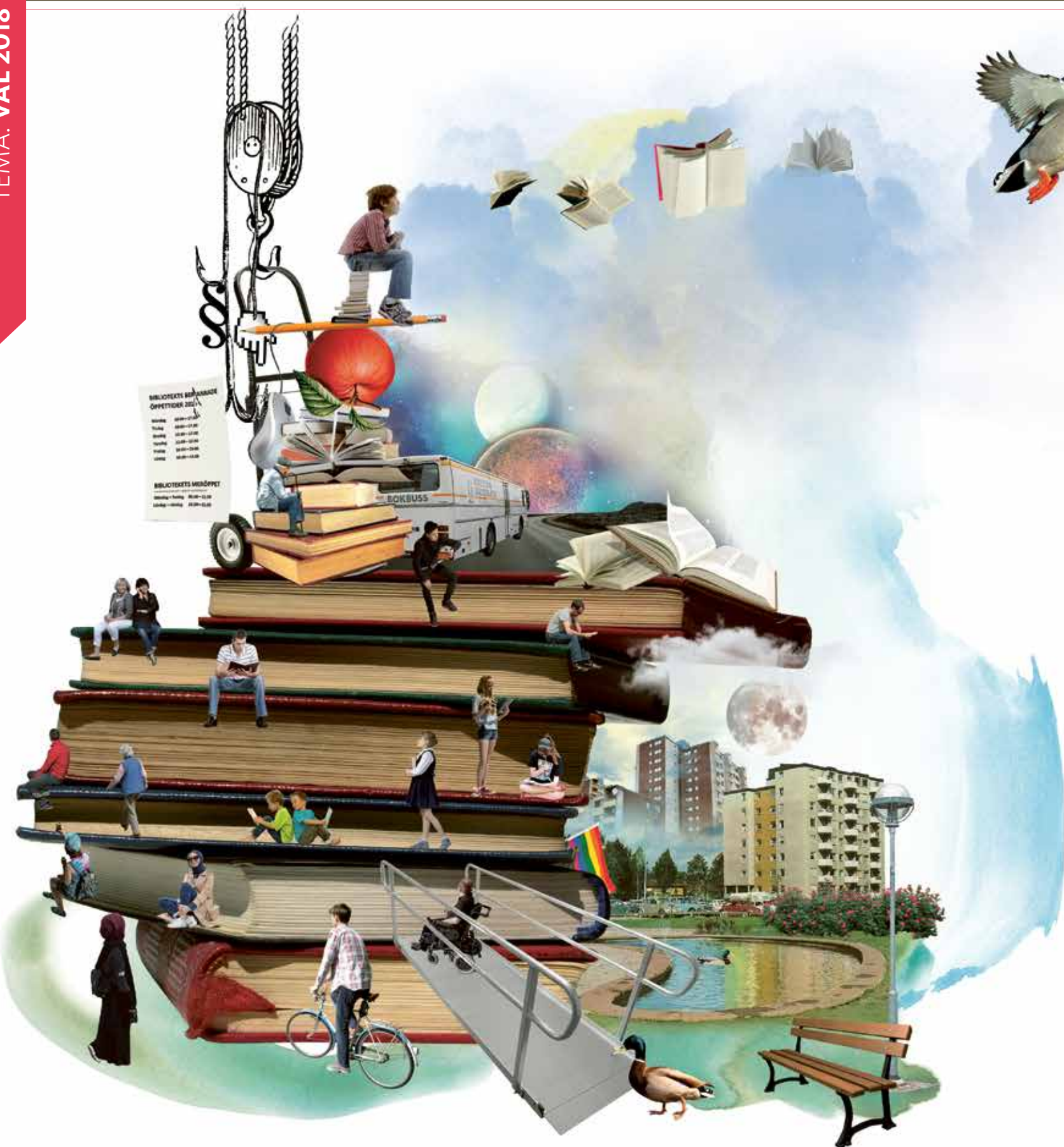
I höst avgörs bibliotekens närmaste framtid. Vi har ställt de åtta viktigaste valfrågorna till alla riksdagspartier.

[s14] **Det vill politikerna**

[s16] **BBL:s stora valenkät**

[s24] **Branschens reaktioner**

STOR VALENKÄT:

Det vill politikerna

Inför höstens riksdagsval har Biblioteksbladet tillsammans med Svensk biblioteksförning ställt valets åtta viktigaste frågor till alla riksdagspartier. Det handlar om skola, folkbildning, kultur och forskning.

TEXT STINA LOMAN
ILLUSTRATION TEAM HAWAII

Under den rödgröna mandatperioden har det gjorts flera satsningar på biblioteken. Bland annat har Kungliga biblioteket fått i uppdrag att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi. Regeringen har också infört satsningen Stärkta bibliotek där 225 miljoner kronor delas ut årligen under tre år till folkbiblioteken. Det har även gjorts satsningar på skolbiblioteken.

Men detta är inte nog, menar Karin Linder som efterlyser mer långsiktiga satsningar från partierna.

– Det är ett väldigt viktigt val som kommer i höst där politikerna behöver förstå att de inte bara kan göra kortsiktiga utspel. Biblioteken måste stärkas för många år framöver, säger hon.

Karin Linder ser samtidigt att folkbibliotek på lokal nivå fått ett tätare samarbete med sina kommuner under de senaste åren.

– Allt fler folkbibliotek har involverats i hela kommunen, politikerna har förstått att biblioteken är särskilt bra på att få kontakt

med invånarna och att biblioteket kan hjälpa kommunen att nå politiskt satta mål.

Tillsammans med Svensk biblioteksförning har Biblioteksbladet gjort en valenkät där samtliga riksdagspartier svarat på åtta aktuella frågor som rör biblioteken, se resultatet på kommande sidor.

Flera av frågorna berör skolbiblioteken, och dessa frågor är brännheta inför valet, menar Karin Linder.

– Det har skett en ökad politisk medvetenhet kring skolbibliotekens betydelse. Det är väldigt bra eftersom skolbibliotekarierna har en kompetens som hjälper både lärare och elever att uppnå elevernas mål. Denna kompetens är särskilt viktig nu när skolan digitaliseras allt mer, då behöver skolbibliotekarierna vara där och lära ut kritiskt tänkande och hur man förhåller sig till information, säger hon.

ERIK FICHTELIUS är nationell samordnare för biblioteksstrategin. Han menar att alla partier, från höger till vänster, uttryckt ett ökat intresse för biblioteken de senaste åren.

– Förekomsten av falska nyheter och alternativa fakta har tydliggjort för alla som vill försvara demokratin att vi behöver riktiga nyheter och korrekt fakta. Här spelar biblioteken en viktig roll, säger han.

Även han påpekar att det behövs långsiktiga strukturella satsningar på biblioteken de kommande åren.

– Nationalbibliotekets uppdrag och funktion behöver stärkas, biblioteken måste få resurser att hantera en digital omställning och frågan om öppen tillgång och digital inläsning samt plikten måste lösas. Detta jobbar vi med i den nationella strategin och går att läsa mer om där, säger han. ■

1

Vad betyder det för er att biblioteken ska vara till för alla?

SOCIALDEMOKRATERNA: Alla ska ha tillgång till bibliotek. De ska vara öppna och inkluderande och arbeta med att få fler att låna och läsa böcker men också att ta till sig information.

MODERATERNA: Att biblioteken ska vara till för alla är såväl en rättvisefråga som en demokratifråga. Det kan till exempel handla om att verksamheten anpassas för att möta den enskildes behov och förutsättningar.

Det kan också handla om att nå nya grupper. Moderaterna prioriterar satsningar på bibliotekens arbete att nå barn som kanske inte har böcker hemma eller kommer från utsatta miljöer. Biblioteken spelar en viktig roll i det demokratiska samhällets utveckling genom att erbjuda bildning för alla.

SVERIGEDEMOKRATERNA: Att allmänheten har tillträde till biblioteken kostnadsfritt.

CENTERPARTIET: Det är viktigt med ett brett utbud av litteratur, tidskrifter med mera så att alla kan hitta något som är relevant oavsett intresse, bakgrund eller livssituation. Biblioteken behöver också vara geografiskt tillgängliga med filialer, bokbussar

eller liknande. Både lokaler och information ska fungera även för personer med olika typer av funktionsnedsättningar.

VÄNSTERPARTIET: Vi tycker att biblioteken ska vara till för alla, oavsett bakgrund, läsvana och funktionsvariationer. Det innebär ett stort ansvar för alla inblandade aktörer att tillgängliggöra verksamheten och också erbjuda något som passar för alla målgrupper.

LIBERALERNA: Tillgången till bibliotek är en grundläggande service i ett liberalt samhälle, ett öppet rum och ett nav i det lokala kulturlivet.

Bibliotek är mer än en samling böcker till utlåning – de är också en plats där det finns någon att hålla i handen när man söker information, när man bildas och utbildas.

MILJÖPARTIET: Det betyder väldigt mycket för oss.

Därför har vi tillfört totalt 275 miljoner kronor i tre olika anslagposter 2018 för att stärka bibliotekens möjligheter och därför har vi tillsatt en biblioteksutredning i syfte att ta fram en nationell biblioteksstrategi för att långsiktigt identifiera hur bibliotekspolitiken måste stärkas.

KRISTDEMOKRATERNA: Det betyder att alla ska ha möjlighet och tillgång till läsning och den kultur som bibliotek kan erbjuda. Det kan särskilt gälla ekonomiskt och socialt utsatta grupper men också äldre, funktionshindrade och människor som bor på landsbygden. ■

L: "Bibliotek är också en plats där det finns någon att hålla i handen när man bildas och utbildas."

2

Hälften av Sveriges elever saknar tillgång till ett bemannat skolbibliotek. Kommer ni att vidta åtgärder för att ändra på det? Och i så fall vilka?

SOCIALDEMOKRATERNA: Forskning visar att rätt utrustade skolbibliotek gör att elever lär sig mer, och skolbiblioteken är obligatoriska enligt skollagen. Skärpt skolinspektion och nya läroplaner med tydligare krav finns. Ändå har majoriteten av landets elever inte en rimlig skolbiblioteksverksamhet.

Det är en utmaning för staten att styra detta på grund av det kommunala självstyret men vi socialdemokrater vill verka för bemannade skolbibliotek.

MODERATERNA: Alla barn bör ha god tillgång till litteratur på skoltid och enligt skollagen ska alla elever ha tillgång till skolbibliotek.

Samtidigt måste det finnas möjligheter för skolor och kommuner att nå detta mål på olika sätt, beroende på vilka förutsättningar som finns. Moderaterna vill framför allt stärka skolornas arbete med att främja barns språkliga utveckling. Skolbiblioteken liksom de kommunala bibliotekens samarbete med skolorna är en angelägen del av detta arbete.

SVERIGEDEMOKRATERNA: Vi har tittat på frågan och det är för närvarande orimligt att bemanna små bibliotek fullt ut.

CENTERPARTIET: Det är viktigt att det finns utbildad pedagogisk personal i skolan som i samarbete med bibliotek och bibliotekarier kan hitta flexibla lösningar utifrån lokala förhållanden.

VÄNSTERPARTIET: Skolbiblioteket ska vara en integrerad del av skolan och alla skolor ska ha skolbibliotek som är bemannade av bibliotekarier. Ett bibliotek där utbildad bibliotekspersonal samarbetar med den pedagogiska

personalen kan locka fram och tillfredsställa barn och ungas läslust, nyfikenhet och forskarintresse samt även hjälpa dem att orientera sig bland nya medier och i flödet av information på nätet. Detta kan för vissa kommuner innebära stora kostnader och där

spelar de budgetsatsningar vi gjort de senaste åren på såväl skolverksamhet som bibliotek en viktig roll.

LIBERALERNA: Liberalerna vill upgradera skolbiblioteken. På samma sätt som det finns riktvärden för antalet elever per skolsköterska ska det finnas också för pedagogiska bildningsresurser – en på 400 elever.

Ett väl fungerande skolbibliotek är en del av den pedagogiska spetsverksamheten och en grundsten i en liberal kulturpolitik.

MILJÖPARTIET: Miljöpartiets linje är tydlig. Det som gör en samling böcker till

ett bibliotek är att det finns en bibliotekarie.

Dagens situation visar uppenbara brister när det gäller likvärdigheten i elevernas tillgång till bemannade skolbibliotek av hög kvalitet.

hög kvalitet. Det måste förändras. Regeringen tog nyligen (mars 2018) emot Skolverkets redovisning av regeringsuppdraget om skolbibliotekens funktion. Skolverket kommer att intensifiera sitt eget arbete för att lyfta skolbibliotekens roll och öka kompetensen särskilt bland huvudmän och rektorer. De uppmanar också regeringen att se över skollagens reglering av skolbiblioteken, särskilt när det gäller skolbibliotekens pedagogiska funktion. Just nu bereds Skolverkets förslag inom regeringskansliet.

KRISTDEMOKRATERNA: Vi menar att det är viktigt att alla elever har tillgång till ett bemannat skolbibliotek. Dock behöver det inte med nödvändighet ligga på den egna skolan utan andra lösningar kan fungera väl. ■

3

Tillgången till biblioteksverksamhet är inte likvärdig över landet. Det skiljer stort i närhet, öppettider, tillgång till e-medier och medier på andra språk än svenska. Behöver man göra något för att öka likvärdigheten? Och i så fall vad?

SOCIALDEMOKRATERNA: Vi har en nationell bibliotekslag som anger övergripande mål för biblioteksverksamheten, där det bland annat sägs att "Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet."

Då biblioteken är en primär- och landstingskommunal verksamhet så kommer det att finnas variationer. För oss socialdemokrater är det dock viktigt att sträva efter att biblioteksverksamheten ska vara likvärdig i hela landet.

MODERATERNA: Här finns många möjligheter att utforska. Till exempel skapar tekniken nya vägar till lärande och bildning.

År 2015 räknade folkbiblioteken till 1,5 miljoner nedladdningar, enligt den nationella biblioteksstatistiken. Moderaterna ser

de kommunala bibliotekens arbete med digitalisering bland annat som ett viktigt redskap att nå nya grupper. Därför satsar vi särskilt på att stärka digitaliseringen på de kommunala biblioteken.

SVERIGEDEMOKRATERNA: Att ha samma andel böcker på utländska språk i Vellinge som i Botkyrka är inte rimligt. Det måste finnas en lokal

CENTERPARTIET: Det är en kommunal verksamhet och den kan se olika ut utifrån lokala förutsättningar. Tillgängligheten är dock viktig. Sedan finns också bibliotekslagen att följa.

VÄNSTERPARTIET: Alla ska ha tillgång till ett fysiskt bibliotek inom ett rimligt avstånd eller tillgång till biblioteksverksamhet på annat sätt. Det behöver vidtas åtgärder för att motverka den negativa utvecklingen med att allt fler bibliotek, biblioteksfilialer och bokbussar etc. försvinner samt

stärka de digitala lösningarna m.m. Vi har tillsammans med regeringen avsatt 200 miljoner kronor i budgeten för att öka tillgängligheten till bibliotek. Dessutom pågår nu en utredning som ska

ta fram ett förslag till nationell biblioteksstrategi för att bibehålla och utveckla en biblioteksverksamhet av hög kvalitet i hela landet.

LIBERALERNA: Liberalerna anser att biblioteken är en del av det kommunala självstyret – men vi driver på i kommunerna för att biblioteken ska ha hög tillgänglighet och bra utbud.

KD: "Att det skiljer sig i möjligheter till öppettider och närhet är något som får accepteras."

Vad gäller e-medier behövs det regelverk som gör det möjligt för bibliotek att skaffa dem till rimliga villkor samtidigt som författare ska få skälig ersättning för e-utlåning.

MILJÖPARTIET: En likvärdig tillgång till bibliotek är en mycket viktig fråga. Till att börja med ska biblioteksutredningen titta på mål och strategier för att bibliotekslagens bestämmelser ska kunna uppnås. I årets budget satsar MP i regering 250 miljoner kronor för att stärka tillgången till bibliotek i hela landet. År 2016 satsade också MP 10 miljoner extra till folkbiblioteken för inköp av litteratur på andra språk än svenska.

Att vi nu har ett statligt stöd som kommunerna kan söka för att stärka biblioteken är ett steg för att öka likvärdigheten.

KRISTDEMOKRATERNA: Biblioteksverksamheten är en kommunal fråga, dock finns bibliotekslagen som ska garantera att biblioteksverksamhet finns tillgänglig för alla. Att det skiljer sig i möjligheter till öppettider och närhet är dock något som får accepteras. ■

4

Sverige har förbundit sig att gå över till ett öppet vetenskapssystem där offentligt finansierad forskning ska vara tillgänglig för alla. Hur och hur snabbt vill ni implementera detta?

SOCIALDEMOKRATERNA: Regeringen har gett Kungliga biblioteket i uppdrag att ta fram kriterier för att kunna bedöma i vilken utsträckning vetenskapliga publikationer som helt eller delvis tagits fram med offentlig finansiering uppfyller FAIR-principerna.

Kriterierna ska möjliggöra en bedömning av om vetenskapliga publikationer uppfyller det nationella målet om att bli öppet tillgängliga direkt då de publiceras.

Kungliga biblioteket ska utifrån de bedömningskriterier som tas fram också föreslå en metod som ska kunna visa en samlad bild av i vilken utsträckning vetenskapliga publikationer och forskningsdata uppfyller FAIR-principerna.

Uppdraget ska redovisas till regeringskansliet (utbildningsdepartementet) senast den 28 februari 2019.

MODERATERNA: Moderaterna följer de nuvarande insatserna som pågår, bland annat de uppdrag som Kungliga biblioteket har genom sitt nationella samordningsansvar för öppen tillgång till publikationer.

Utredningen *Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring* (SOU 2018:19) som presenterades i mars 2018 uppmanar regeringen att påskynda övergången till ett öppet vetenskapssystem, och Moderaternas utgångspunkt är att uppmanra förslag som läggs på riksdagens bord för att gå i den riktningen.

SVERIGEDEMOKRATERNA: Den frågan är oerhört mer komplicerad än vad som låter sig avhandlas här.

Men vi är positiva till den senaste utvecklingen där offentligt finansierad forskning öppnas upp. Dock finns det massvis med hänsyn att ta i denna fråga.

CENTERPARTIET: Forskningsfinansierarna bör ta initiativ till hur detta kan göras tillsammans med lärosätena. Vi vill att det sker skyndsamt. Man bör även se över hur man kan premiera öppen data. Det är viktigt för att sprida forskningsresultat, minskat forskningsfusk och nya innovationer.

VÄNSTERPARTIET: Vänsterpartiet motionerade så sent som i höstas om att vi vill ställa krav på lärosätena att i högre utsträckning digitalt tillgängliggöra för allmänheten den forskning de producerar och tidigare har producerat.

LIBERALERNA: Liberalerna tycker att utvecklingen mot ett öppet system är bra. Regeringen har gett Kungliga biblioteket i uppdrag att ta fram kriterier för att kunna bedöma i vilken utsträckning vetenskapliga publikationer som helt eller delvis tagits fram med offentlig finansiering uppfyller FAIR-principerna. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 28 februari 2019. Vi kommer att följa uppdraget, men har ingen avvikande uppfattning i förhållande till regeringen när det gäller tidplanen.

MILJÖPARTIET: Att göra offentligt finansierad forskning tillgänglig för alla är viktigt och bör prioriteras. Det är rimligt att arbetet tar sin utgångspunkt i Kungliga bibliotekets nationella samordningsuppdrag öppen tillgång till vetenskapliga publikationer.

KRISTDEMOKRATERNA: Det är inget som vi som parti har tagit ställning till. Självklart är det bra om arbetet med detta kan gå snabbt men lika viktigt är att det görs på rätt sätt. ■

C: "Forskningsfinansierarna bör ta initiativ till hur detta kan göras tillsammans med lärosätena. Det bör ske skyndsamt."

5

EU:s kommande upphovsrättsdirektiv ska implementeras i Sverige under nästa mandatperiod. Det kan få stora konsekvenser för möjligheten att sprida och använda material. Hur ser ni till att implementeringen ger så stort utrymme för biblioteken som möjligt?

SOCIALDEMOKRATERNA:

Biblioteken har en viktig roll i vårt samhälle. När direktivet ska implementeras måste självklart bibliotekens och andra berörda parter synpunkter inhämtas och beaktas. Målet är en välbalanserad nationell lagstiftning som ger biblioteken goda möjligheter att fullgöra sina betydelsefulla uppdrag. Vi har också i de pågående EU-förhandlingarna om direktivet arbetat för att den föreslagna inskränkningen till förmån för forskning ska omfatta även kulturarvsinstitutioner, såsom till exempel bibliotek.

MODERATERNA: Direktivet är fortfarande under förhandling, och därför är det viktigt att i ett första steg försöka säkerställa att dess utformning blir så bra som möjligt. Det finns förslag till skrivningar i direktivet om att införa en möjlighet att undanta biblioteken från delar av de nya bestämmelserna. Ett sådant undantag bör Sverige kunna utnyttja vid en framtida implementering av direktivet för att ge utrymme för biblioteken.

SVERIGEDEMOKRATERNA: Sverige är bäst i klassen på att implementera EU-direktiv. Vi tror inte det ska bli några problem med detta.

CENTERPARTIET: Detta behöver utredas och beredas. Vi anser att det är för tidigt att komma med konkreta förslag, vi vill inte föregå en sådan beredning.

VÄNSTERPARTIET: Vi har än så länge bara tagit ställning till

regeringens position i EU-förhandlingarna där ärendet ännu inte är avgjort.

Vi befinner oss fortfarande i ett tidigt skede.

Vänsterpartiet har alltid värnat bibliotekens roll och ställning, och framförallt deras rätt att handha och sprida kunskap och information.

I övrigt kommer vi ta ställning till implementeringen när regeringen lämnar en proposition till riksdagen under nästa mandatperiod.

LIBERALERNA: Upphovsrätten är en viktig förutsättning för kulturellt skapande. Tack vare upphovsrätten kan den som skapat ett konstnärligt verk bestämma om det ska spridas, och i så fall på vilka villkor. Då får kulturskapare också möjlighet att ta betalt för sitt verk. Samtidigt måste upphovsrätten moderniseras för att hitta en balans mellan användare och kulturskapare. Tekniken ökar kulturens tillgänglighet, men upphovsrätten måste anpassas till teknik och distributionssätt. Kulturskaparnas rätt att bestämma över sina verk är en förutsättning för kulturens frihet. Det måste också bli lättare att avstå rättigheterna till verk.

Skyddstiderna för olika kulturformer bör bli mer enhetliga och skyddstiden för verk av avlidna kortare. Liberalerna vill också ha en "digital allemansrätt"

M: "Det finns förslag till skrivningar i direktivet om att införa en möjlighet att undanta biblioteken från delar av de nya bestämmelserna."

för att göra offentligt finansierad information mer lättillgänglig. Dessa

förändringar kommer att få effekter för biblioteken och därför måste dessas ställning tas i beaktande när beslut om ändringar i upphovsrätten tas så att tillgängligheten för allmänheten inte begränsas.

MILJÖPARTIET: Det är viktigt att biblioteken har möjlighet att fullt ut kunna använda det material som biblioteken har laglig tillgång till. Implementeringen av direktivet bör säkerställa möjlighet till ett ändamålsenligt och effektivt arbete inom de områden som rör forskning, utbildning, kultur och innovation. Biblioteken har en avgörande roll inom alla dessa fält.

KRISTDEMOKRATERNA: Det är en fråga vi inte har tagit ställning till. ■

6

Folk- och skolbiblioteken har en viktig roll i att främja barns och ungas läsning. Behöver det läsfrämjande arbetet stärkas? Och i så fall hur?

SOCIALDEMOKRATERNA:

Socialdemokraterna har haft barns och ungas läsning och läsfrämjande som prioriterade områden inom kulturpolitiken. Bland annat har Statens kulturråd detta uppdrag. Den socialdemokratiskt ledda regeringen satsar i budgeten för 2018 enligt följande:

Regeringen föreslår att 250 miljoner kronor avsätts årligen under 2018 till 2020 för att öka utbudet och tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet. En del av satsningen, 25 miljoner kronor per år, tillförs kultursamverkansmodellen där bland annat medel till bibliotek, läs- och litteraturfrämjande fördelas.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2018 att Kungliga biblioteket tillförs 25 miljoner kronor årligen under tre år. Syftet med satsningen är bland annat att förbättra förutsättningarna för ökad digital kompetens och att stärka förmågan till källkritik.

MODERATERNA: Läsning är grunden för ett barns språkliga och intellektuella utveckling. Därför behöver det läsfrämjande arbetet stärkas. En god läsförmåga är nyckeln till en framgångsrik skolgång och skapar möjligheter för resten av livet. Språkinläring handlar även om alla barns och ungas rätt till kunskap.

Moderaterna prioriterar arbetet med att stärka de kommunala bibliotekens arbete gentemot skolorna med fokus på barns och ungas integration. Vi vill även öka undervisningstiden i svenska på lågstadiet.

SVERIGEDEMOKRATERNA:

Vi behöver främja läsningen i skolan vid unga år. Vi behöver främja läsning av böcker i vår digitaliserade värld och värna biblioteken över hela landet. Skolan har en mycket viktig uppgift att främja läsandet vilket vi ska uppmuntra så mycket vi kan.

Vi behöver också påtala föräldrarnas roll för läsandet av barn.

CENTERPARTIET: Ja. Det behövs samlade insatser från folk- och skolbiblioteken samt från civilsamhället. Det är viktigt med ett brett arbete kring frågan så att alla barn och unga kan få del av läsfrämjande verksamheter. Exempel på detta kan vara samarbete med fritidsgårdar, insatser för att främja att föräldrar läser med sina barn högre upp i åldrarna och läsfrämjande aktiviteter inte minst på skolloven.

VÄNSTERPARTIET:

Den sjunkande läsförmågan är en av samhällets stora utmaningar framöver, så svaret på den frågan är ja. I budgetpropositionen för 2018 har vi tillsammans med regeringen bland annat förstärkt de läsfrämjande insatserna genom Bokstart och Hela Sverige läser med barnen. Vi tror inte att politiker ska säga exakt hur arbetet ska göras men att skapa rätt förutsättningar.

Det är viktigt att både bibliotek och skolor har tillräcklig bemanning så att möjlighet finns att fokusera på detta viktiga arbete.

V: "Den sjunkande läsförmågan är en av samhällets stora utmaningar framöver."

LIBERALERNA: Sverige ska vara ett föredöme på området kultur av och för barn och ungdomar. Läsandet ska vara högt prioriterat i skolans alla stadier. Genom att läsa och skriva utvecklar eleven sitt språk och tänkande. Utbildade bibliotekarier ska ansvara för skolbiblioteken. Alla ska i skolan få läsa svenska och internationella skönlitterära klassiker.

MILJÖPARTIET: Vi har tillfört resurser till kultursamverkansmodellen i syfte att just stärka det läsfrämjande arbetet, och påbörjat en satsning på höstlovet att bli ett läslov. Vidare har vi tillsatt Läselegationen för att främja initiativ i och utanför skolan för att stärka ungas läsförmåga. I skolpolitiken har vi stärkt ungas tillgång till skolbibliotek.

KRISTDEMOKRATERNA: Ja. Kristdemokraterna föreslår en bred satsning på läsning och kunskapsinhämtning genom att betona skolans bildningsuppdrag och att rikta insatser för ökad läsförståelse och läsinläring där de kommer alla barn till del.

Vi gör också en stor satsning på att utbilda fler speciallärare, något som syftar till att hjälpa barn som har svårt med läsningen. ■

7

Det är bibliotekens uppgift att tillhandahålla källor som böcker, databaser, rörlig bild och internet. Vilken roll ska biblioteken ha när det gäller att öka kunskapen om hur källorna ska värderas, om källkritik och faktabaserad kunskap?

SOCIALDEMOKRATERNA: Detta är en fråga som den socialdemokratiskt ledda regeringen har prioriterat. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2018 att Kungliga biblioteket tillförs 25 miljoner kronor årligen under tre år. Syftet med satsningen är bland annat att förbättra förutsättningarna för ökad digital kompetens och att stärka förmågan till källkritik.

Biblioteken ska, enligt bibliotekslagen, verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Likaså ska folkbiblioteken verka

för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Satsningen innebär att Kungliga biblioteket under 2018 till 2020 ska stödja de regionala biblioteksverksamheterna i deras arbete med att öka användningen av digitaliseringens möjligheter och öppen tillgänglig kunskap.

MODERATERNA: I takt med att informationsutbudet ökar blir vår förmåga till källkritik och faktagranskning allt viktigare. Moderaterna har i olika sammanhang lyft frågan om att ge barn och ungdomar verktyg att kritiskt kunna granska information i den digitala era som vi befinner oss i idag. Detta är en fråga om skydd för både den enskilde och vår gemensamma demokrati. I och med sitt uppdrag att främja intresset för bildning och upplysning spelar bibliote-

SVERIGEDEMOKRATERNA: När det gäller källkritik ska inte biblioteken göra egna bedömningar, det skulle vara direkt odemokratiskt. Däremot ska biblioteken ha ett brett utbud så att källkritik ska kunna genomföras. Det är en farlig väg att

vandra på om biblioteken ska tala om för allmänheten hur olika källor ska bedömas. Vi anser inte att det är bibliotekens uppgift i en demokratisk stat. Det här är

rent odemokratiskt att biblioteken ska tala om vad som är rätt och fel både gällande historia och politik. Vi vänder oss med kraft mot en utveckling där en bibliotekarie ska tala om för allmänheten vad som är sant eller inte av det som ligger på bibliotekshyllan och det för närmast tankarna till det gamla DDR.

CENTERPARTIET: Biblioteken är en viktig kunskapskälla för lärare och pedagoger. Att denna kompetens finns gratis tillgänglig och öppen även för allmänheten är centralt.

VÄNSTERPARTIET: Vi anser att biblioteken har en viktig roll vad det gäller att öka medie- och informationskunnigheten, detta gäller inte minst skolbiblioteken. Vi har också i vårt budgetsamarbete fått till en nationell satsning för att biblioteken

ken en viktig roll i att öka kunskapen om källkritik.

ska kunna vara med och höja den digitala kompetensen.

LIBERALERNA: Bibliotekslagen slår fast dels de allmänna bibliotekens ändamål att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, dels folkbibliotekens särskilda uppgift att främja läsning och öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning och lärande. Inom ramen för detta finns möjlighet att naturligt ta upp frågor kring källkritik. Tillgången till utbildade bibliotekarier är central för att den biblioteksbesökare som vill ha råd och vägledning om hur källor ska värderas också ska få detta.

MILJÖPARTIET: Mycket stor roll. Vi har tillfört resurser till Kungliga biblioteket för att driva det arbetet och genomföra ett brett digitalt kompetenslyft. Detta ska kanaliseras genom länsbiblioteken och vidare ut till folkbibliotekens verksamhet.

KRISTDEMOKRATERNA: Det är en fråga vi inte tagit ställning till som parti. Vi betonar dock vikten av att barn lär sig källkritiskt tänkande och menar att lärarutbildningen ska innehålla mer av detta. ■

8

En ny studie visar att statliga myndigheter inte har tillräcklig tillgång till vetenskaplig information för att kunna fatta informerade beslut, tillhandahålla korrekt information och förankra sitt arbetssätt vetenskapligt. Vill ni ändra på det? Och i så fall hur?

SOCIALDEMOKRATERNA: Det är en självklarhet för oss att våra myndigheter ska ha tillgång till vetenskaplig litteratur och information. Det behöver inte alltid vara genom ett eget bibliotek, det kan ske genom öppna datakanaler, inlån och att man knyts till ett existerande forskningsbibliotek. Det väsentliga är att vi använder oss av ett forskningsbaserat arbetssätt.

MODERATERNA: Långsiktigt måste staten bygga upp strukturer som stöder och vägleder såväl myndigheter som kommuner i deras arbete att tillhandahålla och använda korrekt information. Sverige är ett land där medborgarna historiskt sett haft hög tilltro till myndigheter. För att upprätthålla förtroendet, och för att myndigheterna ska fatta korrekta beslut, måste vi säkerställa att myndigheter har den kompetens, de verktyg och den vägledning som krävs för att kunna nå och använda vetenskaplig information.

SVERIGEDEMOKRATERNA: Det kan ändras på att tillföra mer nödvändiga resurser till myndigheterna samt att i förekommande fall öka kompetensen hos personalstaben.

CENTERPARTIET: Det är viktigt att de har denna tillgång till vetenskaplig information och det är myndigheternas uppdrag att hålla sig uppdaterade. Det kan behövas tydligare direktiv kring detta.

VÄNSTERPARTIET: Detta är mycket oroande läsning. Resultatet av studien visar att det behövs stora insatser för att komma till rätta med dagens situation. Det är kanske främst ett uppdrag för regeringen att se över hur de statliga myndigheterna får rätt förutsättningar att sköta sitt uppdrag men vi är beredda att lyfta frågan framöver.

LIBERALERNA: På ett övergripande plan handlar detta om flera olika saker, vilket framgår av studien. Samarbete mellan myndigheter kan underlätta för att till exempel utveckla tekniskt stöd för tillgängliggörande av vetenskaplig information, vilket är något som efterfrågas. Specialbiblioteken har en strategisk roll i kunskapsförsörjningen för myndigheter generellt, och det betyder då extra mycket att dessa har en tillräcklig bemanning. I viss utsträckning kan ekonomiska samordningsvinster uppstå när myndigheter samordnar om till exempel licenser till e-databaser. Myndigheterna har dock både frihet och ansvar att skaffa sig den information och den kompetens de behöver, på egen hand eller genom att upprätta samarbeten med till exempel universitetsbibliotek.

MILJÖPARTIET: Eftersom kostnaden för digitala publikationer ökar är ekonomin en begränsning. En viktig del i att lösa detta är öppen tillgång till forskningsdata och öppen data i största allmänhet. Men det är också viktigt att myndigheter lägger resurser på att köpa in tillgång till forskningstidskrifter.

KRISTDEMOKRATERNA: Självklart måste myndigheter ha tillgång till information för att kunna fatta väl avvägda beslut. Det torde dock ligga på myndighetens ansvar att leva upp till. ■

BRANSCHENS REAKTIONER:

”Oreflekterat!”

Bibliotekarierna är inte imponerade av politikernas svar. ”Otillräckligt” och ”ängsligt” är några av kommentarerna från fyra bibliotekarier i olika delar av sektorn.

FOTO: JONATHAN ROSSON

FOTO: HANNA VOOG

FOTO: EMMA INGOLF

FOTO: PRIVAT

ILLUSTRATION
TEAM HAWAII

Karin Grönvall, överbibliotekarie vid SLU-biblioteket:

– **POLITIKERNA MÅSTE** ge oss förutsättningar för att verka för ett demokratiskt samhälle i en digital tid. Ett sätt att göra det är att påverka utformningen av lagstiftningen, specifikt upphovsrätten och det nya direktivet. Jag skulle önska en större glöd i kommentarerna om implementeringen. Man anar en ansats till förståelse: behov av inskränkningar nämns från Socialdemokraterna, Miljöpartiet pratar om bibliotekens ”avgörande roll”, Liberalerna tar steget till ”digital allemansrätt” – vad det än må vara så kräver det en reformerad upphovsrätt!

– En annan förutsättning är öppen tillgång till vetenskaplig information. Här visar politikerna sitt starkaste kort: innantilläsningen. De är dock vaga i sina referenser, Liberalernas och Socialdemokraternas svar hade inte klarat en körning genom Urkund. Jag undrar också varför de vill berätta för oss att KB har ett uppdrag inom öppen vetenskap, till och med vilket datum det ska redovisas. ”So FAIR so good” kanske. Centerpartiet får plus i kanten för att de skriver med egna ord om öppen data. Vänsterpartiet vill ställa krav på lärosätena, Sverigedemokraterna pratar om att det finns ”massor av hänsyn”.

– Kristdemokraterna avslutar med ”lika viktigt att det görs på rätt sätt”. Jag ser fram emot att de berättar mer om den rätta vägen till öppen vetenskap! Vi är många som undrar. ■

Martin Persson, redaktör för bibliotekstidskriften Bis:

– **POLITIKERNAS SVAR VARIERAR** mellan mer initierade och konkreta till luddiga och oreflekterade. Enfrågepartiet SD presenterar föga förvånande den tunnaste och mest oinsatta bibliotekspolitiken. De reducerar frågan om hur biblioteken ska vara till för alla till en fråga om gratis tillträde och nonchalerar bristen på bemannade skolbibliotek i landet. Dess-

”De verkar se bibliotekens arbete som ett hot mot kunskap snarare än som en väg till den.”

utom missförstår de helt frågan om bibliotekens arbete med källkritik. De verkar se biblioteken som ett hot mot kunskap snarare än som en väg till den – en farlig syn som vi måste motverka.

– Jag saknar frågan om biblioteksprivatiseringar, som aktualiserats i och med utvecklingen i Nacka, i enkäten. Att i nyliberal anda splittra det offentliga bibliotekssystemet genom att skapa en privat biblioteksmarknad är ett misstag som slår hårt mot strävan efter en jämlik biblioteksverksamhet. Vänsterpartiet har deklarerat att de är emot biblioteksprivatiseringar – är det bara de som står upp för att behålla folkbiblioteken i offentlig regi? ■

Christina Strömvall, skolbibliotekarie i Kävlinge:

– **DET KÄNNS BRA** att politikerna vill satsa på skolbibliotek men det krävs mer än så. Forskningen är entydig: där det finns utbildade skolbibliotekarier som arbetar i nära samarbete med rektorer och pedagoger bidrar det till elevers måluppfyllelse. Alla skolor kan inte ha en heltidsanställd skolbibliotekarie, men samarbeten mellan skolbibliotekarier och gemensamma bokbestånd i en kommun kan bidra till en fruktbar lösning.

– Skolbibliotekens roll i skolan bör förtydligas och ska vara lika i hela landet om vi ska få en likvärdig skola. Skolverket har visat att rektorer har låg kännedom om skolbibliotekens roll och syfte. Jag anser att det bör ingå som en del i rektorsutbildningen, Skolverket kan visa på goda förebilder och Skolinspektionen skärpa kraven vid kommande granskningar. I dag finns få arbetslösa bibliotekarier. Ska tillgången på utbildad personal möta efterfrågan måste antalet utbildningsplatser ökas omgående.

– I dagsläget finns inte heller rimliga avtal för skolbibliotek att tillgå vad gäller lån av digitala böcker, ett område som kräver översyn. ■

”Det känns bra att politiker-na vill satsa på skolbibliotek men det krävs mer än så.”

Boris Zetterlund, senior advisor, Axiell:

– **ÖVERLAG ETT** positivt omfamnande och en förståelse av biblioteken. Partierna vill stärka skolbibliotek, tillgängliggöra forskning och se till att EU:s upphovsrättsreglering inte inskränker manöverutrymmet. Någon påpekar att författare inte ska stå tomhänta i en allt mer digital distribution av böcker.

– I huvudsak beskrivs bibliotek som tillgängliggörande. Bra utgångspunkt men tillgång minskar inte klyftan mellan de med kulturellt och socialt kapital och de mindre privilegierade. Därför är det väsentligt att folkbibliotek i högre grad arbetar förmedlande och uppsökande. Lokalsamhället ska ses som en resurs i det arbetet, som står på fyra ben: läsfrämjande, livslångt lärande, den kreativa och den demokratiska medborgaren. Bibliotek är på väg i den riktningen och det är bra att partierna har en positiv hållning men det bör visas i satsningar.

– En dubblering av budgeten för svensk biblioteksverksamhet hade gynnat samhället, och ändå fortfarande varit fickpengar i den offentliga budgeten. Fler medier, bibliotek och bibliotekarier. ■

”Bibliotek är på väg i den riktningen och det är bra att partierna har en positiv hållning men det bör visas i satsningar.”

Cineasterna har öppnat
bibliotekens digitala fönster
och ut strömmar film från hela världen.

www.cineasterna.se

Besök oss på Biblioteksdagarna i Stockholm den 16–17 maj

Lär dig vilket språk du vill
med vilken enhet du vill.

Över 130 språk
Tillgänglig för alla bibliotek. Teckna licens idag!
utalk.forlagett.se

www.forlagett.se

BIBLIOTEKS
DAGARNA

15–17 maj
2018

Årets fest!

Lämna infodisken! Släng att göra-listan! För nu är det dags för
massivt branschmingel. Och i år lyfter programmet blicken
från biblioteken till människan, samhället och världen.
Följ med till två intensiva dagar.

- [s 28] Hon rättar tankefelen
- [s 28] Programmets godbitar
- [s 31] Fem färska förslag

En av de första talarna på Biblioteksdagarna är Anna Rosling Rönnlund som vill ge oss verktyg för att korrigera vår "överdramatiska" världsbild. I en ny bok visar hon vägen till korrekt fakta. **TEXT** JENNIE AQUILONIUS

Hon rättar våra tankefel

"De får frukansvärt dåliga resultat." Anna Rosling Rönnlund pratar om 12 000 personer i 14 länder som fått svara på tolv frågor om sakförhållanden i världen.

De fick i snitt två rätt.

Om frågorna hade ställts till aporna på Skansen hade dessa sannolikt fått fyra rätt bara genom att planlöst välja mellan de tre svarsalternativen. Och experter på olika

konferenser gör inte bättre ifrån sig.

– Vi har en överdramatisk världsbild och det gör att vi får systematiskt fel när vi ska gissa hur läget i världen är.

Om det här handlar boken *Factfulness*, som Anna Rosling Rönnlund utgår från i sitt tal på Biblioteksdagarna den 16 maj. Boken har hon skrivit tillsammans med sin man Ola Rosling och svärfar, professor Hans Rosling som gick bort 2017. Tillsammans startade trion Gapminder, en stiftelse som vill öka kunskapen om världens tillstånd.

Men varför har vi så dålig koll? Anna Rosling Rönnlund förklarar att människan har tio dramatiska instinkter som leder oss fel. De grundar sig i att vi troligen är skapta för att agera snabbt vid fara, och därför har en fallenhet för att minnas dramatiska budskap. Det utnyttjas av medier, organisationer och reklamare som vill få oss att reagera på just deras information. Anna Rosling Rönnlund jämför vår dragning till ruskiga nyheter med begäret efter fett och socker:

– Vi gillar ju verkligen fett och socker men har lärt oss att i alla fall försöka att inte bara äta det. Så är det med information och nyheter. Vi kommer att fortsätta att konsumera dem, men måste hitta sätt att hantera vårt frosseri genom att sätta dem i sammanhang.

DE SOM VILL få ut ett budskap använder sig bland annat av stora, enstaka siffror. När det gäller globala frågor om till exempel barnadödlighet och fattigdom ser siffrorna alltid stora ut, och läsaren blir lätt beklämd.

– Men nu måste varningsklockorna ringa: "Ojoj, nu ser jag en ensam siffra igen utan sammanhang. Jag måste titta på hur det var förut eller hur det är i andra sammanhang". Ofta kan även en fruktansvärt stor siffra vara en förbättring: mycket var ännu värre förut.

TITELN *FACTFULNESS* är en lek med ordet mindfulness, medveten närvaro. Målet med boken och föreläsningen är också att lugna människor och hjälpa dem att fatta bättre beslut genom enkla tumregler och riktiga data.

– Jag tror att det kan reducera stress och väcka nyfikenhet. Nyfikenhet är en förutsättning för att vi ska kunna lära om.

Anna Rosling Rönnlund hoppas inspirera publiken till läsning av *Factfulness* som motvikt mot den uppstressade debatten kring

FOTO: NATURE OCH KULTUR

Gapminders Anna Rosling-Rönnlund talar på Biblioteksdagarna 10.30 den 16 maj.

alternativa fakta och falska nyheter. Hon menar också att boken erbjuder tröst.

– Den säger dels att "Jaja, våra hjärnor är lite tramsiga, men det kan vi styra upp rätt lätt" och dels att det mesta som presenteras runtomkring oss troligtvis har intentionen att vara sant, och att nyheter som luras sannolikt alltid har funnits. ■

Missa inte!

Hela programmet hittar du på biblioteksforeningen.se

BIBLIOTEKSDAGARNA STOCKHOLM 15–17 MAJ

Svensk biblioteksförnings årliga branschdag erbjuder på inspiration, kunskap, mingel och lite dans. Här är några godbitar du inte vill missa. Hela programmet hittar du på Svensk biblioteksförnings webbplats. Och mer om de praktiska arrangemangen hittar du på föreningsidorna (sid 46).

16 MAJ

10.00 VÄLKOMNA!

Svensk biblioteksförnings ordförande **Calle Nathanson** och generalsekreteraren **Karin Linder** hälsar välkomna.

10.10 INLEDNINGSANFÖRANDE

Finansminister **Magdalena Andersson** talar.

Magdalena Andersson

10.30 VÄRLDEN IDAG

Gapminders **Anna Rosling Rönnlund** presenterar hårda fakta om världen i dag. Hur lever människor, hur fördelas inkomster, hälsa och levnadsvillkor? **Anna Rosling Rönnlund** är aktuell med boken *Factfulness* som hon skrivit tillsammans med maken **Ola Rosling** och svärfadern, den bortgångne professor **Hans Rosling**.

11.00 SAMHÄLLET IDAG

Författaren och kolumnisten **Per T Ohlsson** skriver om Sveriges

Per T Ohlsson

moderna historia. Han senaste bok, 1918, handlar om året då demokratin infördes. Här talar han om demokratins utveckling och om hur den mår i dag.

12.45 MÄNNISKAN IDAG

Hur påverkar digitala teknologier vårt beteende och vilka nya förväntningar skapar de? Vad handlar egentligen digitaliseringen om? Föreläsaren, musikern, kemisten och entreprenören **Ashkan Fardost** vill hjälpa andra att använda digitaliseringen till sin fördel.

Ashkan Fardost

14.30 ÅRSMÖTE

Svensk biblioteksförning håller sitt årsmöte och på agendan står bland annat valet av en ny ordförande efter Folkets

hus och parkers vd **Calle Nathanson**. Almedalsbibliotekets chef **Johanna Hansson** är föreslagen av valberedningen.

19.00 MINGEL OCH FEST PÅ NALEN

Dra slutsatserna av dagens inspirationsföreläsningar tillsammans med kolleger från när och fjärran. Mat och musik eldar på framtidsanalyserna.

“ Jag gillar Saga för att det är enkelt - enkelt att administrera och enkelt att använda. Förväxla inte enkelt med simpelt, det ligger många mantimmar bakom enkelheten. ”

- Thomas Hallin, Täby

“ Vi är mycket nöjda med Saga som webbplattform då det är användarvänligt både för personal och biblioteksanvändare ”

- Josefin Andersson, Biblioteksutvecklare
Bibliotek Familjen Helsingborg

**BIBLIOTEKET.
ÖVERALLT.**

Ny webbplats!
www.openlibrarysolutions.com

SAGA
Den kompletta bibliotekswebben

**BIBLIOTEKS
DAGARNA**

15-17 maj
2018

Fem färska förslag

På Biblioteksdagarna presenteras det första utkastet till en nationell biblioteksstrategi. Utredningens samordnare Erik Fichtelius reflekterar här kring förslagen för framtiden.

Minsta skolbarn, varje bibliotekarie och den avancerade forskaren gör likadant. Den som söker kunskap i någon form googlar. Problemet, hotet mot demokratin, är att det man får fram kanske inte är sant, kanske ofullständigt, inklämt i en filterbubbla skapad av kommersiella algoritmer eller av någon som försöker sprida propaganda. Framför allt får den som söker inte fram annat än bråkdelar av den kunskap och det genomarbetade källgranskade material som finns inom biblioteksväsendet. Människlighetens samlade kunskap finns där nånstans – men oftast är den inlåst.

VI VILL ATT den som söker kunskap ska få tillgång till det bästa och mesta av det människligheten har. Biblioteksväsendet kan ha en stor uppgift i att erbjuda det. Men det kräver något mer än lokaler, böcker och tidningar. Det kräver systematiskt arbete med att tillgängliggöra litteratur, tidskrifter, tidningar, radio

TEXT ERIK FICHELTIUS,
SAMORDNARE FÖR
EN NATIONELL
BIBLIOTEKSSTRATEGI
FOTO GETTY

*”Människlighetens
samlade kunskap finns
där nånstans – men oftast
är den inlåst.”*

och teveprogram och människlighetens samlade kulturarv i nya former, utöver de gamla som ska försvaras och bevaras. Det kräver systematisk digitalisering och vård av kulturarvet, ett vidgat textbegrepp, nya upphovsrättsliga lösningar och affärsmodeller, förhandlingar, katalogisering, depåer, kompetensutveckling, samordning och finansiering. Det kräver en förstärkt nationalbiblioteksfunktion, en annan regional organisation, lagändringar och ny finansiering.

BIBLIOTEKEN HAR sitt kärnuppdrag i att visa på vägar till litteratur och kunskap i alla former. Allt som görs måste ses i förhållande till detta som ytterst syftar till att bidra till en fungerande demokrati. För att behålla sin relevans och försvara sitt uppdrag måste biblioteken förmå att ställa om till detta nya, samtidigt som man är förankrad i sin tradition.

17 MAJ

**8.30 BIBLIOTEKEN SOM
SWISS ARMY KNIFE**

Hur blir biblioteket ett knivskarpt verktyg för användarna? Stadsbibliotekarien vid Toronto Public Library, **Vickery Bowles**, talar med biträdande chefen för biblioteken vid MIT, Massachusetts institute of technology, **Tracy Gabridge**. Moderator är statsvetaren och journalisten

Cecilia Garne och samtalet avslutas med reflektioner av **Anja Dahlstedt**, ny kulturchef i Botkyrka, och **Karin Grönvall**, chef för SLU-biblioteken.

Vickery Bowles

FOTO: TORONTO PUBLIC LIBRARY

**10.00 ANVÄNDAR-
NAS FÖRVÄNT-
NINGAR**

Vad tänker folkbibliotekens användare om verksamheten? Svensk biblioteksförnings generalsekreterare **Karin Linder** och styrelseledamoten **Cecilia Gärdén** presenterar resultaten av sin nya användar- och attitydundersökning.

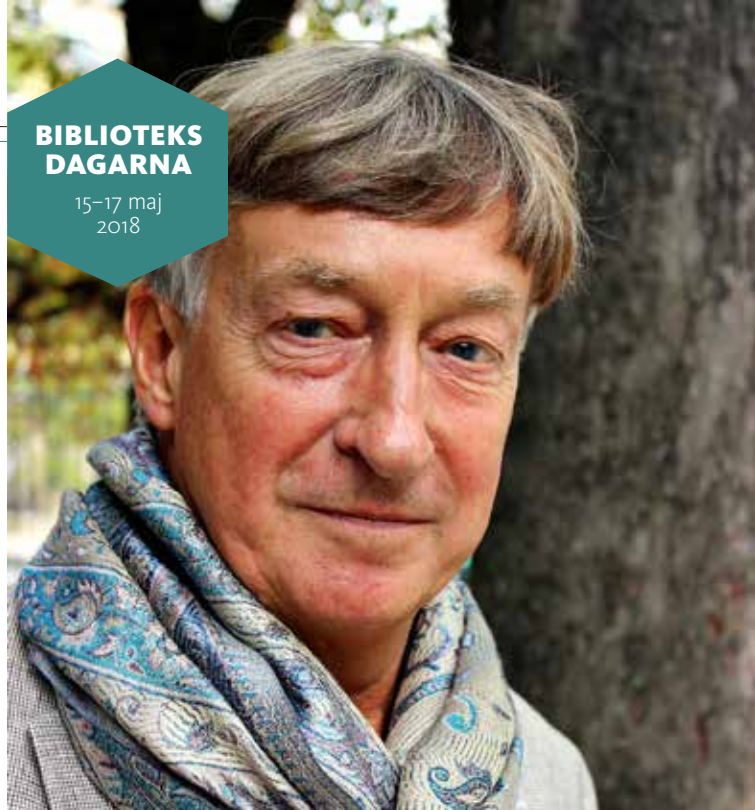

Karin Linder

**10.30 NATIONELL
BIBLIOTEKS-
STRATEGI**

Den nationella biblioteksstrategin är här och samordnaren **Erik Fichtelius** presenterar innehållet. Hur kan den stärka förutsättningarna och möjligheterna för biblioteken i dag och i morgon?

FOTO: NILLE LEANDER

➤ **DEN NATIONELLA** biblioteksstrategin har utformats utifrån sex målområden: demokrati, digitalisering, tillgänglighet, läsning, utbildning och infrastruktur.

Demokrati är det överordnade målet, och det följer också av bibliotekslagens ändamålsparagraf. Därefter identifierar vi fem ytterligare målområden, och under varje område listar vi ett antal hot/hinder/utmaningar/möjligheter och problem. Dessa ska mötas av en eller flera möjliga åtgärder, och vi försöker vara tydliga med vilken organisation eller förvaltningsnivå som bör ha ansvaret för att genomföra de nödvändiga reformer eller åtgärder som föreslås. Centrala strategiska insatser kan rätt använda ge stor utdelning i hela biblioteksväsendet.

11.15 POSTERUTSTÄLLNING OCH UTSTÄLLARE

Goda exempel presenteras i en posterutställning. Det finns också möjlighet att träffa Svensk biblioteksförnings expertnätverk och regionföreningar, utställare och samarbetspartners.

13.45 VISIONER OCH VERKLIGHET – GLOBALT OCH LOKALT

De internationella biblioteks-

organisationerna IFLA och LIBER tar nu fram visioner för världens bibliotek. Här diskuterar Helsingborgs stadsbibliotekarie **Catharina Isberg**, Stockholms universitetsbiblioteks chef **Wilhelm Widmark**, bibliotekschefen i Göteborg **Anette Eliasson** och Göteborgs kommunstyrelsens ordförande **Ann-Sofi Hermansson** hur visionerna och globala målen kan omsättas i den lokala praktiken.

15.30 VERKLIGA SVERIGE

Det handlar om vilka frågor som påverkar svenskarnas liv när mediestrategen **Brit Stakston** och journalisten **Martin Shibbye** berättar om reportagebyrån Blank Spot Projects långa reportageresa genom Sverige. Med Selma Lagerlöfs saga om Nils Holgersson som ram har de färdats 340 mil för att möta människor och få veta mer om deras liv.

Martin Shibbye

FOTO: WIKIPEDIA

DET VI KOMMER med nu är ett utkast till en nationell biblioteksstrategi som sänds ut för förankring i hela det allmänna biblioteksväsendet och hos andra intressenter för att ett slutligt förslag till regeringen i mars 2019 ska vara ordentligt genomarbetat med full transparens. Vi är medvetna om att detta utkast kommer att behöva justeras eller formuleras om, inte minst när det gäller möjliga och nödvändiga åtgärder.

Samordning och samverkan är betydelsefulla ledord i strategin. Lika insatser ska inte behöva utföras eller utvecklas överallt, men de bör ge nytta och skapa användningsmöjligheter överallt.

Det här är i korthet några av våra förslag:

- Stärkt nationalbibliotek med utökat och förtydligat uppdrag och utökad finansiering, med ansvar för bland annat förbättrade och fördjupade nationella digitala bibliotekstjänster, biblioteksutveckling och återkommande uppföljning och uppdatering av strategin.
- Stärkt regional biblioteksverksamhet med utökade och förtydligade uppdrag och en nationell struktur för kompetensutveckling.
- Stärkt skolbiblioteksverksamhet med pedagogisk inriktning och digitalt stöd och ökade resurser till folkhögskolebiblioteken.
- Utbyggd bibliotekarieutbildning och en moderniserad plikttag.
- Förtydligad roll för specialbiblioteken och förbättrat utbud och samordning av medieförsörjningen på mångspråkighetsområdet. ■

Två nyheter från LENA ANDERSSON

I vår är Lena Andersson, tidigare vinnare av både Augustpriset och SvD:s litteraturpris, dubbelt aktuell. I romanen *Sveas son* följer vi Ragnar Johansson som förkroppsligar det svenska folkhemmet. *Verkligheten och resten* är en samling av Lena Anderssons krönikor från Dagens Nyheters ledarsida publicerad under åren 2015–2017.

Adlibris

Fotograf: Henrik Lindsten

Lars-Erik Litsfeldt

... finns tillgänglig för ett föredrag i tiden

Ett fascinerande föredrag

om probiotika, bönor, tarmfloran och den resistenta stärkelsen som kan göra underverk med både kropp och själ.

”Låt bönor förändra ditt liv” var den 15:e mest sålda boken på Adlibris under 2017. Publiken får lära sig varför tarmfloran är så oerhört viktig och hur man på enkla och billiga sätt kan må bättre medan kilon kan ramla av. Lars-Erik har hållit föredrag på bland annat Volvo IT, ATG och Low Carb Universe på Mallorca.

Bokning och info:
litsfeldt@gmail.com

Författarförbundets ordinarie arvode

**Hittar du inte
boken du letar efter?
Hos oss finns
det mesta som sålts
i bokhandeln de
senaste hundra åren.**

bokborsen.se

BOKBÖRSEN

PORTRÄTT

Anthony Marx,
New York public
library

Han sprider
digitalt ljus över
New York.

Uppdrag: utjämning

Sedan 2011 har Tony Marx varit direktör för New Yorks bibliotekssystem, ett av världens största med mer än 40 miljoner besök om året.

Nu vill han överbygga digitala klyftor i staden där det vimlar av både miljardärer och hemlösa.

TEXT MARTIN GELIN FOTO MARTIN ADOLFSSON

Anthony Marx skäms inte alls för sitt kontor. När vi träffas i lobbyn utanför säger han stolt: "Vänta tills du ser resten". Han tar med mig till en sal stor som ett styrelserum från det förra sekelskiftet. Genom den enorma fön-

terrutan skymtar trafiken utanför på Femte avenyn, mitt på Manhattan. Ovanför oss hänger en tavla med Benjamin Franklin, originalet till det porträtt som används på amerikanska hundradollarssedlar. Men Anthony Marx är mer intresserad av en liten bronsskulptur på skrivbordet. Det visar sig vara en avbildning av USA:s president Abraham Lincolns hand, när han höll i det tal som förklarade att slaveriet i USA skulle upphävas för gott.

– Den betyder mer för mig, säger Anthony Marx.

Vi befinner oss i huvudbyggnaden för New Yorks stadsbibliotek, det berömda huset som ligger ett par kvarter från det kaotiska myllret vid Times square, näst intill den fridfulla

oasen Bryant Park. Här har New York-bor i ett drygt sekel haft en tillflyktsort från urbant kaos och oväsen. Utanför fönstret står de två berömda marmorlejonerna som markerar entrén. De heter Tålmod och Tapperhet, två egenskaper som enligt Anthony Marx menar är livsnödvändiga för att klara det här jobbet;

– Min vardag tar mig varje vecka från de finaste husen på Park Avenue till arbetarkvarter i Bronx och Harlem. Jag träffar de mest bildade och jag träffar dem som inte kan läsa,

miljardärer och hemlösa. Det här är det största bibliotekssystemet i USA och sannolikt i hela världen. Vi har 40 miljoner besök om året, vilket är fler än något museum eller sportarena i New York. Det är en enorm utmaning att ha det här jobbet just nu, när bibliotekets roll omvärderas på nya sätt.

"Min vardag tar mig varje vecka från de finaste husen på Park Avenue till arbetarkvarter i Bronx och Harlem."

MARX TOG ÖVER biblioteket 2011, just när de firade 100-årsjubileum. Det var en kämpig tid, efter finanskraschen och nedskärningarna som följde. Men sedan dess har det vänt uppåt. New Yorks ekonomi är historiskt stark och den nya borgmästaren Bill de Blasio är samtidigt mån om att återinvestera i bibliotek och

”New York har enorma klyftor och det betyder att vi måste bredda vår funktion. Vi har läs- och skrivkurser här för dem som saknar läskunnighet.”

offentliga institutioner. Hälften av biblioteks-systemets budget kommer från staden och den andra hälften kommer från privata donationer. Även där har donationerna ökat kraftigt de senaste åren, i takt med att många av stadens välbärgade, liberala filantroper känner en växande oro över bildningen och litteraturens framtid. Det innebär att Anthony Marx nu har möjlighet att inleda en rad offensiva investeringar för att förnya och förbättra systemet.

Just nu genomgår New Yorks bibliotek en ny guldålder och Marx ser biblioteket som en potentiell motpol till den oroande politiska utvecklingen, där regeringen i Washington entusiastiskt skär ner på offentliga resurser, i synnerhet till skolor och delstaternas budgetar för att finansiera historiska skattesänkningar.

– New York har enorma klyftor och det betyder att vi måste bredda vår funktion. Vi har läs- och skrivkurser här för dem som saknar läskunnighet. Vi har engelskalektioner för nyanlända och en mobilapp där New York-bor får tillgång till språkkurser gratis. Vi hjälper till med medborgarskapstest och rådgivning och hjälp för invandrare som försöker få uppehållstillstånd i USA och vi har utbildning i datakunskap och programmering som nu har 130 000 årliga besök, säger Marx.

HAN TALAR OM en “renässans för bibliotekets roll i samhället” och ser internets roll som integrerad i det arbetet. New Yorks bibliotek har sedan ett par år tillbaka ett system där de “lånar ut” internet till familjer som inte har råd med det hemma. De började med 10 000 hushåll åt gången, men expanderade sedan i samarbete med stadens skolsystem med målsättningen att de två miljoner New York-bor som saknar daglig tillgång till internet ska kunna få det. De erbjuder nu även samarbeten med skolor för digitala utbildningar som ger

Anthony Marx

Född 1959 i New York, uppväxt på norra Manhattan. Examen från Yale och Princeton.

Under ett år i Sydafrika hjälpte han unga svarta att få collegeutbildning trots apartheid. På Amherst College tog han in fler studenter från familjer som var låginkomsttagare. Som chef för New Yorks bibliotekssystem driver han omfattande digitaliseringsprojekt och satsningar på tjänster för hemlösa, låginkomsttagare och papperslösa. Han är gift och har två barn.

fria kurser i programmering och internet-design. När hundratals allmänna skolor i New York tvingades stänga sina bibliotek efter nedskärningarna under finanskrisen erbjöd sig stadsbiblioteket att låna ut böcker till skolorna. Systemet omfattar nu 600 kommunala skolor i storstadsregionen, som kan låna 100 böcker i taget.

Tony Marx syn på bibliotekets nyckelroll i samhället präglas i viss mån av den egna uppväxten i arbetarområdet Inwood på norra Manhattan. Hans mamma jobbade ofta sent, så han tillbringade långa eftermiddagar på det lokala biblioteket där han slukade klassisk litteratur. Tack vare stipendier kunde han utbilda sig på två av USA:s främsta universitet, Yale och Princeton, men efter examen

lämnade han USA för att tillbringa ett år i Sydafrika på 1980-talet.

– Det var inbördeskrig och apartheid. Jag såg med mina egna ögon hur ett land nekade utbildning och möjligheter till en majoritet av befolkningen. Vi ordnade collegeutbildningar i Kapstaden och Johannesburg för tusentals unga elever som aldrig trodde att de skulle kunna gå på college. Det förändrade deras liv. Sydafrika lärde mig verkligen om vikten av utbildning.

DEN RÖDA TRÅDEN I hans yrkesliv har varit engagemanget för utsatta grupper. Innan han tog jobbet på biblioteket var han president för Amherst college, där en av hans främsta bedrifter var att fyrdubbla antalet studenter

”Jag vill föreställa mig en framtid där alla kan läsa alla böcker när som helst.”

Milton, manus och brev från Byron, Shelley och Keats, hela vägen fram till Mark Twain, Emily Dickinson, Walt Whitman, Virginia Woolf och Vladimir Nabokov. Det är ett tempel för engelskspråkig litteratur och journalistik, men just nu läggs mycket av energin här på att lyfta biblioteket in i den digitala tidsåldern.

– Jag vill föreställa mig en framtid där alla kan läsa alla böcker när som helst.

NYPL har ett sammanlagt bestånd om 55 miljoner titlar. Den årliga budgeten ligger på 245 miljoner dollar.

New York public library

NYPL grundades 1895 och omfattar 92 bibliotek i staden New York. Det är det största allmänna bibliotekssystemet i USA, men Library of Congress, det statliga arkivet i Washington DC, är större sett till volym av böcker och arkivmaterial. Bibliotekssystemet får 18 miljoner besök om året och rymmer totalt 55 miljoner titlar. I dag har NYPL drygt 3 000 anställda och en årlig budget på 245 miljoner dollar.

Vi har nu 40 personer som arbetar heltid med att digitalisera våra arkiv. Vi förbättrar arkiven för bilder, filmer och ljudmaterial så att de kommer att överleva och finnas sökbara, men framför allt är jag stolt över att vi skapat en ny app med 300 000 böcker som kan laddas ner gratis. Målet är att vi en dag ska ha digitaliserat alla böcker som har skrivits någonsin, vilket är omkring 100 miljoner, säger han.

– Vi håller på att omvärdera vad ett bibliotek betyder och det innebär även att vi behöver ett större skifte i synen på hur vi använder teknik och mobiltelefoner. I dag är det lättare att skicka ett foto på Instagram än att hitta en intressant text eller bok. Det måste ändras, så att folk lockas till böcker och litteratur och kunskap.

VI GÅR FÖRBI en av de fullsmockade läsesalarna, där vårsolen skiner in genom gigantiska fönsterrutor och skapar ett gyllenbrunt sken bland mahognypanelerna.

– När jag åker runt till våra bibliotek och ser att det är fullt i läsesalarna här och att det är fullt på våra bibliotek i Bronx, Brooklyn och Queens, då känner jag mig hoppfull. Trots att vi är uppkopplade hela dagarna söker vi oss till gemensamma samlingsplatser. Det är en mänsklig instinkt. Även den dag då folk slutar låna fysiska böcker så kommer bibliotek att ha den funktionen, som en mötesplats för bildning och litteratur och som en stöttepelare för de utsatta i samhället.

Hans bibliotek är förevigat i hundratals klassiska romaner, filmer och teveserier, från Truman Capotes *Frukost på Tiffanys* till *Ghostbusters* och *Sex and the city*, men Anthony Marx personliga favorit är en mer samtida Hollywoodfilm.

– Samtidigt som orkanen Katrina slog till i USA, år 2005, såg jag filmen *The day after tomorrow* med min då 15-åriga dotter. Det är en stor naturkatastrof på Manhattan och New York-borna tar skydd här, på biblioteket. Jag gillar den tanken på att böcker och biblioteken är en sista tillflyktsort, när världen rasar samman utanför. ■

Bättre arbetsmiljö med smidigare bokningssystem för lånedatorer

Bråk och stök kring lånedatorerna för att folk ockuperar en plats för länge, var tidigare ett problem på Biblioteken i Sollentuna. Idag använder de sig av ett smart och enkelt bokningssystem så den delen av verksamheten sköter sig själv.

På biblioteken i Sollentuna fanns tidigare ett antal datorer fria att nyttja för allmänheten som man inte behövde reservera. Dessvärre händer det titt som tätt att vissa datorer ibland kunde bli ockuperade i flera timmar av samma person både för att göra skolarbete och för att titta på film på internet. Biblioteket hade satt en maxtid på 2 timmar, vilket i praktiken inte fungerade då personalen byttes ut och ingen visste exakt hur länge varje dator nyttjats. Det här gav ju förstås upphov till konflikter som påverkade personalens arbetsmiljö negativt.

Personalen började söka efter någon form av bokningssystem. Ett som var enkelt att installera och komma igång med och som kunde göra att bokning av lånedatorer kunde sköta sig själv så att deras energi och tid kunde användas till annat än att utreda konflikter och agera poliser.

Om ditt bibliotek har liknande utmaningar med bokning av lånedatorer eller kanske har ett bokningssystem idag som ni upplever som dyrt och komplicerat, kontakta oss på Paxxa för en kostnadsfri genomgång redan idag! Läs mer på www.veroveli.se/Paxxa.

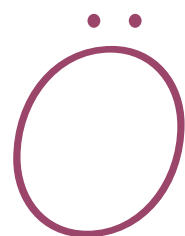
Tillsammans med Prinnet, som skötte deras IT spånade de fram en lösning som faktiskt redan fanns som prototyp hos Prinets samarbetspartner Veroveli.

Lösningen heter Paxxa, ett enkelt bokningssystem som skickar en inloggningskod via SMS och som sedan gör att besökaren blir utloggad från datorn efter en på förhand satt tid. Paxxa är uppbyggt med ikoner i stället för text för att det ska vara lätt att förstå även för icke-svensktalande men hjälp knappar finns översatta till flera språk.

Carina Andersson, som är vikarierande processchef på Biblioteken i Sollentuna tycker att Paxxa är precis vad de vill ha. "Nu sköter det sig själv. Vi behöver knappt ge instruktioner till användarna eftersom Paxxa är så enkelt att komma igång med".

Slut på buset i Bredäng

När biblioteket i Bredäng riktade om verksamheten mot de ungas behov vände stämningen i rummet. De sade: "Hej! Jag gillar dig och du kommer att gilla mig. Det här biblioteket är för dig."

vervakningskameror och överfallslarm, stökiga ungdomsgång och drogför-säljning mellan bokhyllorna. En bild av biblioteken som ofta syns i medierna. Ett bibliotek som haft problem med

stökiga ungdomar är biblioteket i Bredäng, en förort till Stockholm. Men sedan de bytte namn till Punkt 127 och började fokusera på ungdomarnas behov har stämningen blivit helt annorlunda.

– Jag kom hit i och med ungdomssatsningen och har ingen klar bild av hur det såg ut här innan. Men jag vet att det var stökigt och att biblioteket också tvingades hålla stängt några gånger på grund av det, säger bibliotekarien Jenny Granberg. När ungdomsbiblioteket i Medborgarhuset på söder i Stockholm skulle byggas om flyttade hela verksamheten ut till Bredäng och hon med den.

Jag uppfattar det som att det var motsättningar mellan olika låntagargrupper. Biblioteket ligger i en väldigt liten lokal, ett enda rum egentligen, som ligger mitt i centrum. Det rör sig många ungdomar här och biblioteket hade inte så mycket för ungdomar. Det var därför våra chefer såg att det fanns behov av ett ungdomsbibliotek just här.

Hur gjorde ni när ni kom hit?

– Vi bytte ut alla medier. Det var mest vuxenlitteratur. Vi tog med oss det vi fick plats med av barn- och ungdomsmedier från biblioteket på Medborgarplatsen. Nu har vi i stället en liten hörna med nyheter för vuxna, så det är lite omvänt mot hur det brukar se ut på bibliotek.

TEXT STEFAN WESTRIN
FOTO JENNY GRANBERG

Jenny Granberg
FOTO: PRIVAT

Hur mötte ni de ungdomar som fanns här?

– Vi började skapa relationer till dem. Många kom hit dagligen. Vi sade: "Hej! Jag gillar dig och du kommer att gilla mig. Det här biblioteket är för dig. Vad vill du ska hända här?"

Hur reagerade de då?

– De blev förvånade. Många var så vana vid att om det var någon vuxen som kom fram till dem var det för att säga "tyst" eller "gå häri-från". Så de blev väldigt överraskade av att det kom någon som var intresserad av dem.

Vad önskade de sig av biblioteket?

– Det var flera som sade att de undrade hur man blir en youtuber. Så vi tog hit en youtube-

5 steg för ett bättre bemötande

1. Kontakt

– Vårt främsta fokus är att skapa relationer till barnen och ungdomarna. Vi lär känna dem och vi skapar aktiviteter för, av och med dem. Det här är ett förebyggande steg. Vi visar dem respekt, och de visar oss respekt.

2. Önskingar och regler

– Vi talar tydligt om vad det är vi önskar och vad det är för regler vi har.

3. Vinst

– Vi förklarar varför vi har de reglerna och vad de själva vinner på ett annat beteende. Till exempel: "Om du respekterar det jag säger till dig nu, så kan du ju komma hit sen på spelfredagen och få göra ..."

4. Uppmuntran

– Vi berättar varför vi tror att de klarar det och befäster en positiv självbild.

Till exempel: "Jag vet ju att du är sjuksst och visar människor respekt, så jag är 100 procent säker på att du kan sänka rösten när ni snackar".

5. Överenskommelse

– Vi kommer tillsammans överens om vad som ska göras: "Hur ska vi få det att funka nästa gång?" eller: "Okej kan vi ta i hand på nu att du nästa gång inte ska ..."

När situationer uppstår förklarar vi varför vi har de ordningsregler vi har. Om ett dåligt beteende upprepas får man lämna biblioteket för dagen. Vi kontakter också föräldrarna. Det har gett effekt. Sen försöker vi erbjuda en ny chans varje gång man kommer in. Dagen efter ska det gamla inte hänga kvar. Då möts man av ett leende och ett "Välkommen hit".

komiker som heter Hampus Hedström som föreläste om hur man blir youtuber och hur man följer sina drömmar. Vi gjorde också en vägg med alla förslag vi fick in, och så fick besökarna sätta klistermärken för att markera vad de helst ville ha hit. Vi har haft föreläsningar, poesikvällar, författarbesök, bokklubbar, filmklubbar, kortfilmsworkshops, schackkvällar och K-pop-evenemang.

Hur ser mediebeståndet ut nu?

– Vi har alla sorters medier för barn och ungdomar. Böcker, ljudböcker och filmer. Vi ska precis börja låna ut tevespel också. Bland böckerna är det mycket genrelitteratur som funkar bra. Dystopier, sci-fi, urban fantasy, skräck och spänning. Sedan har vi mycket tecknade serier, mycket manga. Och en hel avdelning med barnböcker.

Hur har er relation till ungdomarna förändrats?

– I början märkte vi att det var många som testade oss. De var så vana vid att folk bara sade nej. Men sedan vi fått en relation med dem kommer de ofta in hit bara för att

hänga och prata, ge oss en kram, spela lite schack eller göra sina läxor. Det är lugnt här nu. Visserligen är det ofta hög ljudnivå, för lokalen är liten och besökarna är många. Men det blir aldrig stökigt.

Vad är behållningen för er bibliotekari-er?

– Man får en fin kontakt. Som bibliotekarie kan man få en väldigt speciell roll för unga. Om man ger lite av sig själv så får man mycket tillbaka. Man blir en speciell vuxen. En som inte är lärare och inte är förälder, men som kan finnas där för att lyssna eller vägleda eller bara hänga.

Nu är biblioteket specialiserat på besökare upp till tjugo år. Vad säger alla äldre besökare?

– Dem kastar vi bara ut! Nej, jag skojar. De kommer hit och läser tidningar och reserverar böcker och lånar datorer. Allt det vanliga. Det kan väl hända att någon av dem knotar lite, men de allra flesta vuxna är positiva och tycker att det här är jättebra. För de ser att det behövs. ■

Låt bibliotekarierna själva upphandla it

Nu görs satsningar på digital kompetensutveckling för bibliotekens personal. Men det kommer inte att räcka, menar bibliotekarien Emelie Ljungberg. Det krävs också radikala förändringar av it-miljön på biblioteken.

TEXT EMELIE LJUNGBERG
FOTO GETTY

Emelie Ljungberg
FOTO: JOHANNES WIDÉN

På många håll i världen är en snabb och tillförlitlig internetuppkoppling ingen självklarhet. I Sverige kan de allra flesta få tillgång till internet, om inte i hemmet så på ett bibliotek. Med väl fungerande digitala tjänster på biblioteken kan även den som inte privat har en uppkoppling förenkla sin vardag. Men som det ser ut i dag motsvarar inte folkbibliotekens digitala innehåll och service de många användarnas olika behov.

Biblioteket hade kunnat vara en förening eller en mikroföretagares viktigaste resurs när det kommer till marknadsföring, en privatpersons möjlighet att få tillgång till CAD inför ett stundande bygglov eller en nyanländs möjlighet att introduceras till någon av Språkkrafts appar. Men i stället kan många folkbibliotek endast erbjuda ostadiga nätverk och uråldriga datorer utrustade med äldre versioner av Windows alternativt OpenOffice.

Ett begränsat utbud och icke-användaranpassade system är resultatet av många års underinvesteringar. Sammantaget leder det till stora inskränkningar både för biblioteksanvändaren och för de biblioteksanställda.

Läraren och skolutvecklingskonsulten Kristina Björn skriver

i sin bok *Upphandla för utveckling* att upphandlingskompetens är en outnyttjad kraft för verksamhetsutveckling. Upphandling av just informationsteknik innebär stora investeringar för en verksamhet och just därför är det viktigt att de upphandlade systemen och redskapen bidrar till verksamhetsutveckling.

En förutsättning för utveckling är att representanter för biblioteket är väl insatta i hur en upphandlingsprocess går till och har som målsättning att upphandlingen ska gynna verksamhetens kvalitets- och utvecklingsarbete. En ökad beställarkompetens, förmågan att kommunicera verksamhetens behov, är en annan viktig faktor för en framgångsrik digital transformation.

RAPPORTEN *It i välfärdens tjänst* gjord för fackförbundet Vision 2014 påvisar ett tydligt samband mellan graden av personalinflytande och graden av ett användbart it-system. Arbetskraven och resurserna måste stå i proportion till varandra för att arbetslivet ska vara hållbart.

Om personalen involveras tidigt i införandet av nya system minskar upplevelsen av it-relaterad stress. I DIK:s rapport *Digital arbetsmiljö* från 2017 framgår att DIK-medlemmen i snitt lägger 18,9 minuter per dag på teknikstrul vilket kostar arbetsgivarna 329 miljoner kronor per år. Medlemmarna, bland

Emelie
Ljungberg

arbetar med it- och digital utveckling på Lunds stadsbibliotek. Under 2017 gjorde hon en förstudie: *Digital Skillshare* – ett förslag på en bredare samordning kring digital kompetensutveckling i elva kommuner i Skåne. En slutsats av arbetet är att folkbibliotekens it-miljöer är bristfälliga och att biblioteken proaktivt behöver skapa och upprätthålla en god digital lärmiljö för sina användare och för bibliotekspersonalen.

dessa bibliotekarier, beskriver hur de kringgår olika begränsningar vad gäller arbetsdatorer och teknisk support. Av svaren framgår att de anställda i stället tar med sina privata datorer eller mobiler, på vilka de sedan kan ladda ner gratisversioner av program de annars inte skulle kunna använda.

Ett annat problem är de kommunala sökfiltter som tillämpas på publika datorer, avsedda för filtrering av våldsamt och pornografiskt innehåll. Dessa filter gallrar bort en mängd relevanta sökträffar vid informationssökning på grund av alltför rigida algoritmer. Detta kan vara förödande för den som exempelvis söker sexualrådgivning på en publik dator. Med tanke på de frågor som aktualiserats kring privat data den senaste tiden borde det vara en självklarhet att även biblioteken slår vakt om digital frihet och fri kommunikation, trots att det kräver svårta moraliska ställningstaganden från bibliotekets sida.

Långt ifrån alla folkbibliotek klarar att uppfylla den nya utökade bibliotekssekretessen eftersom information av känslig karaktär kan sparas, trots begränsningar, på de publika datorerna. Sedan årsskiftet omfattar sekretessen även den enskildes användning av informationsteknik. Därför bör folkbiblioteken erbjuda olika typer av operativsystem, lösningar och program som matchar biblioteksanvändarnas behov och på samma gång värnar individens integritet.

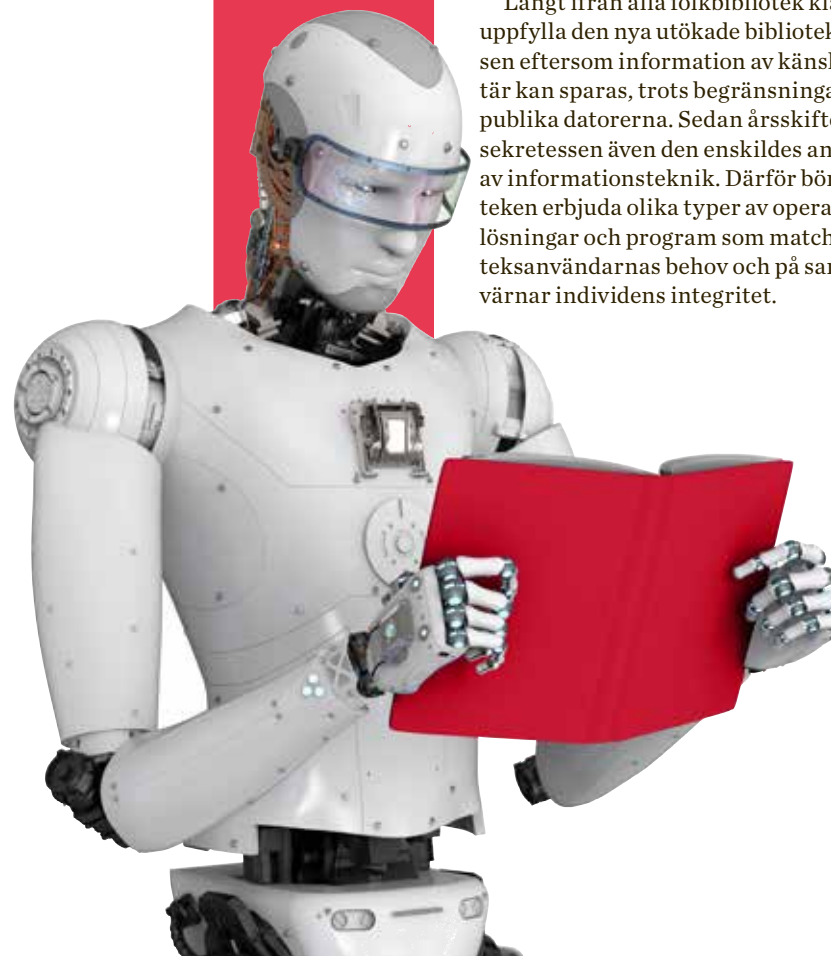
”Om personalen involveras tidigt i införandet av nya system minskar upplevelsen av it-relaterad stress.”

DE SENASTE ÅREN har gränsen mellan bibliotekspersonal och biblioteksanvändare luckrats upp. I en intressant rapport från Australien, *The intrinsic value of libraries as public spaces* som kom i februari i år, framgår det tydligt att biblioteksanvändarna har en mängd relevanta idéer kring hur biblioteken kan stärka sin digitala närvaro och utforma sina webbtjänster. Längre strävade biblioteken efter att skapa en avbild av det fysiska biblioteksinnehållet på webben i stället för att skapa ett unikt innehåll. Biblioteken behöver ta hjälp

av användarna för att utveckla idéer och lösningar så att de digitala tjänsterna blir så lösningsorienterade som möjligt. I rapporten uttrycker flera användare att de förväntar sig att bibliotekens digitala tjänster ska matcha gränssnittet för kommersiella plattformar, vilket de helt enkelt inte gör.

ENLIGT DIK saknar sex av tio medlemmar tillräcklig kunskap för att kunna använda sina digitala arbetsverktyg. Under kommande år arbetar landets folkbibliotek på uppdrag av regeringen och Kungliga biblioteket mot ett digitalt kompetenslyft av all bibliotekspersonal. De anställda måste kontinuerligt ta ansvar för och ställa krav på att få uppdatera sina egna färdigheter så att de kan möta de ökande kraven hos bibliotekens olika målgrupper. Ytterst är chefen för en verksamhet ansvarig för digitaliseringen. Det räcker med andra ord inte att rekrytera nya och digitalt kunskapsrika medarbetare; en ledare måste ta ansvar och leda digitaliseringsarbetet hela vägen. Fri tillgång till teknik och möjlighet för bibliotekens anställda att skapa sin egen digitala arbetsmiljö är en förutsättning för ett gott resultat.

I DAG TALAS det om en övergång till en tillitsbaserad styrning och ledning i kommunerna. Målsättningen för den är att utveckla kommunernas styrsätt i riktning mot mer tillit, en förbättrad arbetsmiljö och stärkt kärnverksamhet. I praktiken skulle detta kunna innebära ett reellt digitalt skifte i folkbiblioteksverksamheten och ge personalen utrymme för den typ av flexibilitet och öppenhet som biblioteksuppdraget kräver. ■

Spännande dagar

Maj månad presenterar en rad större händelser inom biblioteksområdet. IFLA planerar ett regionalt visionsarbete i Europa. De nordiska kulturministrarna träffas i Malmö för att diskutera framtida kulturpolitik. I Kalmar presenteras den nationella biblioteksstrategin. Nordicom anordnar en Mik-konferens med toppolitiker den 30 maj. Mitt i månaden genomför vi årets branschdagar i Stockholm. 600 bibliotekarier och politiker träffas under Biblioteksdagarna för att tala om omvärld, visioner och hur teoretiska mål förvandlas till handfasta planer med betydelse för individen.

LÅNGSIKTIGT ARBETE med strategiska mål kräver att vi lyfter blicken. Det är tyvärr alltför lätt att dras med i de för dagen aktuella problemen eller debattfrågorna. Just nu förs stora delar av den offentliga debatten i ljuset av vad som pågår i USA och media och vad det blir för resultat i valet den 9 september. Som att vi inte kan se längre än så. Men ingen verksamhet gynnas av vare sig kortsiktighet eller alarmism.

Därför är det viktigt att ibland blicka bakåt. För hundra år sedan införde Sverige allmän rösträtt, det vill säga att varje medborgare har ovillkorlig rätt att delta i allmänna val inom politiska enheter som stat eller kommun. Det är intressant

FOTO ELISABETH
OHLSON WALLIN

att läsa hur diskussionerna fördes kring den allmänna rösträtten och hur flera av de idag aktiva politiska partierna formerades runt rösträttsfrågan. Parollen att alla medborgare ska ha lika rösträtt känns för de flesta av oss självklar idag.

DET SVENSKA SAMHÄLLET har de senaste hundra åren genomgått en stor demokratisering. Rätten att rösta kräver också välinformerade medborgare. Information är makt. När information förmedlas snabbare än människor hinner mötas rubbas maktförhållanden. Makten kan lätt missbrukas. Det krävs att vi har insikt i konsekvenserna av stora maktförskjutningar och vem som äger informationen. Sverige har en väl fungerande struktur för att förmedla och aktivera information och kunskap – det allmänna biblioteksväsendet.

I maj kan vi börja förbereda de kommande 100 åren!

Karin Linder
Generalsekreterare,
Svensk biblioteksförning

EBLIDA:s årskonferens

29–31 MAJ hålls EBLIDA:s årskonferens och årsmöte i Strasbourg. Konferensen har temat "Libraries bridging borders". Från Svensk biblioteksförning deltar generalsekreterare Karin Linder, utvecklingssekreterare Katarina Wiberg,

föreningens styrelseledamot och ledamot i EBLIDA:s arbetsgrupp EGIL Karin Grönvall, avgående styrelseledamot i EBLIDA Ulrika Domellöf Mattsson, och föreningens nomineringsförslag till styrelsen Anders Söderbäck. ■

Föreningen del i utbildningspolitiskt nätverk

SOM EN DEL i föreningens opinionsarbete ingår Jenny Nilsson, sakkunnig på kansliet bland annat gällande skolbibliotek, i ett nytt utbildningspolitiskt nätverk startat av webbtidningen Altinget. Nätverkets möten ska ge insikt i pågående tendenser inom det utbildningspolitiska området.

Nätverket består av särskilt invalda nyckelpersoner från offentliga institutioner, intresseorganisationer och privata företag, och samlas fem gånger per år för professionell diskussion och kunskapsutbyte. Vid varje tillfälle deltar också en föredrags-

hållare; vid det första tillfället var det gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström. Vid kommande tillfälle 21 maj är det universitetslektor Anette Jahnke som kommer att prata om den klassrumsnära forskningen.

Altinget är en politiskt oberoende nyhetsportal som bevakar politiken i Sverige och EU. Konceptet är baserat på danska Altinget.dk som startade år 2000. Altinget Sverige har funnits sedan 2014 och är efterföljare till tidskriften Riksdag & Departement.

Mer information på altinget.se ■

Nya ordförande i regionföreningarna

UNDER VÅREN har Svensk biblioteksförnings sju aktiva regionföreningar hållit sina årsmöten, och tre av föreningarna har nu nya personer på ordförandeposten:

Eva-Maria Häusner, utredare/projektledare Kungliga biblioteket, för Regionförening Stockholm, Uppsala och Gotland.

Lotta Gustafsson, sektionschef vid Linnéuniversitetets bibliotek, för Regionförening Sydost.

Susann Ek, bibliotekschef Landskrona stad, för Regionförening Skåne. ■

Vill du låna @svbib på Instagram?

Nu söker vi särskilt dig som har verksamhet att visa upp under sommaren. Särskilda sommaraktiviteter, en mobil verksamhet på högvarv, eller business as usual? Om du vill låna kontot, hör av dig på matilda.andreasson@svbib.se ■

AKTUELLT FRÅN FÖRENINGEN

HAR DU TIPS på något du vill att andra medlemmar ska ta del av? Mejla Matilda Andréasson Gurenus, webbredaktör: matilda.andreasson@svbib.se

Biblioteksdagarna 2018

16–17 maj är det dags för Biblioteksdagarna i Stockholm. Årets konferensdagar är utformade på ett lite annorlunda sätt jämfört med tidigare, med ett gemensamt program för alla deltagare.

och i stor utsträckning visar på styrkan i vår förening. Men det är också en utmaning att skapa ett program som känns relevant för alla, säger projektledare Jenny Poncin.

DEN RÖDA TRÅDEN i programmet börjar i en omvärldsanalys av världen idag för att sedan leda oss in på samhällets strukturer, och vidare till digitalisering och hur digitala teknologier påverkar oss och vårt beteende. Från dessa breda perspektiv smalnar vi sedan av mot strategier och visioner som utgångspunkt för relevant och aktuell verksamhet.

Posterutställningen, där 28 medlemsorganisationer ställer ut och berättar om erfarenheter från sin verksamhet, ger oss en inblick i vardagsutmaningar och satsningar av olika slag. Här synliggör vi också

föreningens expertnätverk. Under torsdagen är en timmes programtid avsatt för besök i utställningen, där representanter för verksamheten finns på plats. Postrarna kommer också att finnas tillgängliga att titta på i egen takt under hela konferensen. Detta mindre och mer personliga format syftar till att öka interaktionen och erfarenhetsutbytet mellan deltagarna.

– Jag tror inte att Biblioteksdagarna alltid ska ha samma form och upplägg utan anpassas utifrån vad som sker runt omkring oss. Men också vilka andra aktiviteter och möjligheter till omvärldsbevakning och erfarenhetsutbyte som är aktuella. Just i år tror vi att denna form och detta upplägg är ett bra sätt att ta gemensam sats framåt, avslutar Jenny. ■

TEXT: MATILDA ANDRÉASSON GURENIUS

TRÄFFA KANSLIET

Under Biblioteksdagarna kommer vi på kansliet att finnas på plats med en monter, och dit är du alltid välkommen för att ställa frågor, få hjälp med praktiska ärenden, eller kanske köpa en kaffemugg med föreningens logga på. Det kommer också att finnas rapporter och annat material kring föreningens arbete tillgängligt.

ÅRSMÖTE 2018

Alla medlemmar i Svensk biblioteksförening är välkomna på årsmötet på Stockholm City Conference Centre klockan 14.30 den 16 maj. Årsmöteshandlingarna finns tillgängliga på biblioteksforeningen.se

Röstkort för institutionella medlemmar

Du som representerar din institution behöver hämta ut röstkort i förväg. Detta kan du göra redan under minglet kvällen före konferensen, och

senast klockan 13.00 onsdag 16 maj. Du hämtar ditt röstkort i kansliets monter.

FÖLJ OSS I SOCIALA MEDIER

Om du inte har möjlighet att delta i Biblioteksdagarna i år så håll utkik på vår Facebooksida där vi kommer att livesända delar av programmet. Följ också med på hashtag #bibldag18 på sociala medier.

KONFERENSPROGRAM OCH MER I APPEN

Under konferensen har du tillgång till programmet i vår konferensapp. I appen finns möjlighet att skicka in frågor, få uppdateringar om eventuella förändringar i programmet, och ha kontakt med andra deltagare. Detaljerad information skickas ut via mejl några dagar före konferensen.

Följ oss på:
#bibldag18

IOO:FNVA

Varför går du på Biblioteksdagarna?

**FREDRICA AXELSSON, SYSTEMBIBLIOTEKARIE
NORDISKA MUSEET**

– Det ger mig ett utmärkt tillfälle att göra intensiv omvärldsbevakning om ämnen som påverkar biblioteksverksamheter och professionen i stort.

Vad hoppas du ta med dig från årets konferens?

– Jag hoppas få inspiration till det dagliga arbetet och att konferensen får mig att känna mig positivt uppmanad till att vilja fördjupa och engagera mig.

**Vem i världen, nu
levande eller inte, skul-
le du vilja träffa på
Biblioteksdagarna?**

– Carla Hayden (chef för USA:s kongressbibliotek, reds anm), för att höra hur hon ser

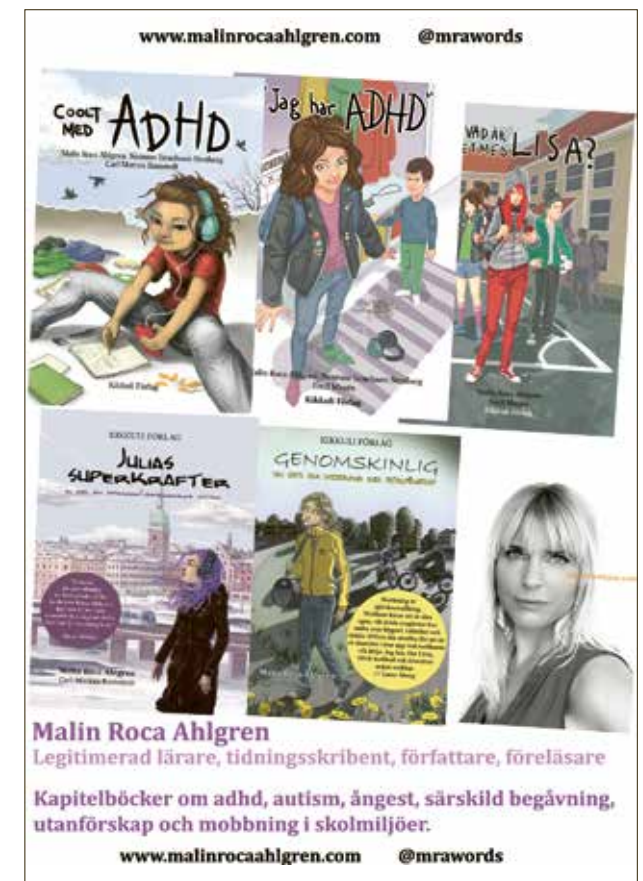
på biblioteksprofessionen under sin nuvarande chef, vilket förvisso kan vara en het potatis att prata om. Och sen både Dame Lynne Brindley, Chief Executive vid British Library, och Helen Shenton, Librarian and College Archivist vid Trinity College Dublin, för att dra nytta av deras kunskap och arbete med att bland annat digitalisera kollektionen på British Library. Det skulle kunna lägga grunden för en diskussion om framtiden för ett moderniserat bibliotek och material i en digital värld ur ett forskningsperspektiv.

■ **TEXT:** MATILDA ANDRÉASSON
GURENIUS

ANNONS

10TAL 4ark Alba Arena Arkitektur Arkiv Aurora Balder
Bang Bildkonstnär Bon Camino Claré Danstidningen Diaspora
Divan Dixikon É Romska spegeln
Expo Fienden Filmkonst Filmrutan Filosofisk Tidskrift
Flamman FLN Folket Bild Förförståelse Forskning &
framsteg Frihet Fronesis Författaren Glanta Grönköpings
Veckoblad Högskolan i Örebro Högskolan i Umeå Högskolan i
Kronika Karavan Kinarapport Konstperspektiv Kris och
kritik Kulturskolan Kulturskolan i Sverige Litteratur
Mana Medusa Miljömagasinet Miljötidningen Neo Nordisk
Kulturpolitisk Tidskrift Nattida Musik Nya Konst Opera
Opsi Kalopsis Ord & Bild Orkesterjournalen Ottar
Påskall Poesi Provins Revansch Revolution SANS Magasin
Scandinavian Tattoo Magazine Snoop Signum Skriva
Socialpolitik Substrat Tidskrift Svensk
numismatisk tidskrift Teaterforum Teatertidningen Tidig
Museum Medvetenhet och Medvetenhet i Örebro
Innskrift Östasiatiska Studier Östasiatiska Studier
forum Vågen Utanförslinjen Västsalarna Östern 360°

”Medlemmarnas engagemang är fantastiskt”

Föreningens styrelseordförande Calle Nathanson berättade tidigare i år att han inte ställer upp för omval vid årsmötet 16 maj. Här berättar han om sina intryck och minnen från de fyra år som gått.

Vad tycker du att du åstadkommit för föreningen under dina år som ordförande?

– Allt är ju ett gemensamt samarbete, och flera frågor har det arbetats med i föreningen innan min tid. Men under de här fyra åren är det faktiskt mycket som har landat. Till exempel hade föreningen fört ett starkt lobbyarbete för en nationell biblioteksstrategi, och den fanns med i första

budgetpropositionen 2015. Efter det jobbade vi mycket med vad vi skulle spela in till strategin, och genom det fick vi möjlighet att också fundera på vad som är viktigt för oss.

Vi har även lobbats och jobbat mycket kring skolbibliotek, och uppvakttat inte minst Miljöpartiet inför valet. Vi fick utbildningsminister Gustav Fridolin att gå ut och säga att han skulle anställa skolbibliotekarier vilket

regeringen senare tillförde medel för, och vi har under mina år skrivit ett flertal artiklar.

Jag tycker också att vi lyckats lyfta fram högskolebiblioteken, som kanske inte varit så synliga tidigare, bland annat genom rapporten ”Effektiv vetenskaplig kommunikation” och genom att vi drivit open access-frågor. Vi har också tydligare varit inne i upphovsrättsliga frågor, även på EU-nivå genom vår representation i EBLIDA och genom uppvakttningar av politiker i EU-parlamentet.

I den ibland märkliga debatten om hot och hat på biblioteken av skribenter som inte är från sektorn, märker vi att det finns ett behov av att prata om bibliotekens roll i samhället. Jag är därför väldigt nöjd med att föreningen fattat beslut om att ta fram en vision som visar vår syn på biblioteken. Det arbetet är nu i full gång och jag lämnar det med varm hand vidare till nästa ordförande.

Föreningens internationella arbete har varit starkt i decennier, och jag känner mig glad och stolt över Kenya-samarbetet, där vi tagit vidare stafettpinnen och sett vad det verkligen bidrar med.

Jag har också gått in en hel del i det nordiska samarbetet och kommer att sakna mina nordiska kollegor. Tillsammans har vi deltagit i IFLA-sammanhang och stått upp för gemensamma åsikter, både kring yttrandefrihet i Polen och nu hbtq-frågan i Malaysia, där vi också fått svar från IFLAs generalsekreterare. Det märks att vi behövs i IFLA.

Vilken ställning har Svensk biblioteksförning som intresseorganisation?

– Det är en stark och stabil förening som är den självklara samtalspartnern så fort det händer något i biblioteksvärlden. Det har varit tydligt för mig under de här åren som ordförande. Vi har haft mycket kontakt med politiker både i majoritet och i opposition och vi har träffat ett flertal departement upprepade gånger. Det är ett kvitto på att vi är en stark organisation med en väl upparbetad position. Det finns ingen annan aktör som kan tala för alla bibliotek, och den ställningen har vi förvaltat väl.

Du ville bojkotta Bokmässan 2017 på grund av Nya Tiders medverkan och styrelsen var splittrad i frågan. Vad bär du med dig från den diskussion som uppstod kring föreningens deltagande?

– Det var viktigt att vi tog diskussionen, och att vi gjorde det så tidigt. Vi lyfte frågan, som är svår, redan i december 2016 och fattade beslut i februari 2017. Vi var modiga som tog diskussionen, och jag är nöjd med beslutet vi fattade. Föreningen står självklart för yttrandefrihet, och att alla ska få delta. Det vi vände oss emot var att Nya Tider skulle delta som arrangör med egen monter där de själva skulle moderera sina samtal. Det är en tidskrift djupt förankrad i den rasideologiska miljön med kopplingar till Nordiska motståndsrörelsen, som till exempel haft med skribenter som menar att förintelsen inte ägt rum. Jag tar också med mig att vi faktiskt lyckades, då Bokmässan nu inte längre välkomnar Nya Tider som utställare och alltså gjorde som vi och många

Sveriges biblioteks utmärkelser 2016.

FOTO: ELISABETH OHLSON WALLIN

Med Claes Andersson, 2016 års Aniarapristagare.

FOTO: ELISABETH OHLSON WALLIN

Seminarium om yttrandefrihet i Almedalen 2016.

FOTO: ELISABETH OHLSON WALLIN

Biblioteksdagarna 2017.

Med Dr Tirong arap Tanui, dåvarande ordförande i KLA, i Kenya 2016.

FOTO: BJÖRN ÖRNING

TEXT: MATILDA ANDRÉASSON GURENIUS

Vår röst i Bryssel

Ulrika Domellöf Mattsson har sedan år 2012 representerat Svensk biblioteksförening i EBLIDA:s styrelse.

VID ÅRSMÖTET i slutet av maj avgår hon efter att ha suttit hela sin möjliga period i en förening som inte är så välbekant i Sverige men som har en strategiskt viktig roll som vår röst i Bryssel. Vi ställde några frågor om EBLIDA:s verksamhet och varför den är viktig för oss i Sverige.

Vad som du utträttat under åren i EBLIDA värderar du högst?

– Vi har koncentrerat oss på upphovsrättsfrågor; det var med det målet jag gick in i organisationen och det har lyckats. Sedan får man ha ett enormt tålamod när man jobbar med upphovsrättsfrågor, det är inget som förändras över en natt...

Vilka är organisationens styrkor och svagheter, som du ser det?

– Styrkan med organisationen är att den representerar alla typer av bibliotek på samma sätt som Svensk biblioteksförening gör. Organisationen firade 25-årsjubileum förra året och lobbyar för bibliotek och biblioteksfrågor på EU-nivå. Det finns en erfaren

expertgrupp för upphovsrättsfrågor och medlemmar från 36 länder. En svaghet är den ekonomiska situationen, det är dyrt att lobba i Bryssel och organisationens ekonomi bygger enbart på medlemsavgifter.

Vad anser du att EBLIDA ska prioritera framöver?

– Som jag ser det behöver vi fortsätta att lobba för en lagstiftning som gör att biblioteken kan fortsätta med sin verksamhet och kunna låna ut böcker oavsett om de är i pappersform eller digitala. Parallellt med detta bör vi arbeta för standardiserade, rimliga licenser och andra upphovsrättsfrågor, i dagsläget särskilt de som berörs av det föreslagna upphovsrättsdirektivet som kommissionen har tagit fram. Jag ser också gärna att frågorna kopplas ihop med digitalisering och öppenhetsfrågor generellt – som open access och öppna data – på ett tydligt sätt. Det finns ett klart demokratiperspektiv.

EBLIDA har ganska få svenska medlemmar. Varför ska en svensk organisation bli medlem tycker du?

– Det är viktiga beslut som fattas i Bryssel, på EU-nivå, som påverkar Sverige i hög grad och det är viktigt att vi från biblioteks- och informationssektorn är med och påverkar dessa beslut. Som det ser ut idag kan varje bok i en digital bokhylla ha olika typer av licenser och villkor. Böcker dras tillbaka från avtal av kommersiella skäl och vissa böcker får bibliotek inte ens köpa. Förlagen har väldigt många lobbyister i Bryssel och det blir inte någon balanserad diskussion om det är den enda rösten. Svenska organisationer bör gå med i EBLIDA för att ge bibliotek och biblioteksfrågor en röst i Europa.

Läs mer om organisationen på eblida.org ■

TEXT MATILDA ANDRÉASSON GURENIUS

Fotnot: Svensk biblioteksförening nominerar nu Anders Söderbäck, SUB, till ny styrelseledamot i EBLIDA, och Ulrika Domellöf Mattsson till suppleant.

LEDIGA JOBB

Två bibliotekarier till Linnéuniversitetet

Placering i Växjö och Kalmar

Linnéuniversitetet söker två nya bibliotekarier till Funktion undervisning. En fast tjänst med placering i Växjö och som i första hand ska utgöra ett stöd för fakulteten för samhällsvetenskap. Ett vikariat med placering i Växjö eller Kalmar och med tjänstgöring på båda orterna.

**Sök på universitetets
hemsida senast den 13 maj.**

[https://lnu.se/mot-linneuniversitetet/
Lediga-jobb/](https://lnu.se/mot-linneuniversitetet/Lediga-jobb/)

Bibliotekarie/ Biblioteksassistent/ Filialföreståndare till Mönsterås

Vill du vara med och utveckla ett bibliotek för alla? Vi ger dig möjlighet att i högsta grad vara med och forma och utveckla "din" biblioteksfilial. Vi förutsätter att du liksom vi sätter biblioteksanvändaren i centrum.

**Sök senast den 11 maj.
Tillträde 11 juni eller enligt ök.**

[www.monsteras.se/Kommun-
politik/Jobba-hos-oss/Lediga-jobb](http://www.monsteras.se/Kommun-politik/Jobba-hos-oss/Lediga-jobb)

Välkomna till jobbtorget!

Nu kan du platsannonsera i Biblioteksbladet – både i papperstidningen, på webbplatsen och på facebook. Här hittar du personen du behöver.

I papperstidningen når du ca 9 700 läsare (upplaga 4 300).
På webbplatsen ca 4 500 unika besökare i månaden.
På facebook >2 200 följare.

Priser och info hittar du på biblioteksbladet.se/annonsera

wagnerGUIDE
3.0

Den digitala orienteringskartan som visar era
biblioteksbesökare och personal vart böcker, resurser
och mycket mer finns lokaliserat i ert bibliotek!

www.wagnerwayfinder.com

**WE CREATE
THE **LIVING**
LIBRARY**